

△ *V Praze 3. května*

Byl první máj. Bylo odpoledne. Byla hodina čtvrtá. Nebe se pojednou odevřelo a liják schloustl s takovou silou, že ihned vystříklo bláto až přes okna přízemní. Odnaproti vyběhl nějaký učedník, postavil se doprostřed ulice a vycenil zuby, aby prý pomocí „májového deštíku“ rostly mu ty štětiny na ježaté hlavě ještě houšť. V průjezdu zavřeštěla služka, že ji zámečnický tovaryš právě polil od hlavy až dolů, aby „nám letos kravičky hodně nadojily“! A o dva domy dál kvičí a piští, kňučí a hučí jakás banda „Die Maiglöckchen. Walzer von...“, klarinet o půl tónu výš než flíglhorn a bombardón o tři takty za valdhornou. Napil jsem se tedy horkého čaje, vzal kožich a šel ven, užívat máje. — A pak nám pěje Vrchlický:

*Jde tiše jaro mladé,
jde v písni a květu, v lásky snech —!*

Básník je básník. Vždyť víme, co ti lidé umějí. Alespoň kdyby byl Vrchlický tak stár jako já, a pamatoval tedy ty dávné doby, kdy *bývalo* ještě jaro! Letos arci se zdálo, že bude jaro skutečně jednou zas. Také první máj začal tak, jako by máj letos měl být zcela opravdovým májem. Smál se dopoledne tak líbezně, byl tak teplý, tak měkký, že by ho byl člověk pohladil. Ale odpoledne byl už zase jako medvěd. Zůstaly nám věru z minulých májů ach! už jen ty „bandy“.

Báli jsme se sice, že následkem lonských policejních zákazů i ty vezmou nám už za své („pro nemravné atentáty na nevinné lidské uši“), ale veškeré dotýčné naše obavy byly bohužel marny!

Začal překrásně ten první máj, ale neskončil. Já se mu nedivím, že ho tak brzy omrzelo lidem dělat radost, — lidé mu

jí nedělají taky. Kdopak ho oslavuje? Kdopak činí zvláštní přípravy na něj? Neříkám, že bychom měli zavést zase „floreálie“ starých Římanů, při nichž nazí lidé tančili městem, — neboť už chvalně známý mravokárce Jindřich Heine upozorňuje, že nám „v tom našem ponebí“ káže „jak vlastní mravnost, tak i policie“, abychom byli „oděni líbezň“. Ale tak trochu „dle starého zvyku jásat, skákati a vůbec ústavně se vrtěti“ na uvítání „nového ruchu v přírodě“, jak nebožtík Krolmus píše, bychom mohli přece.

Máj mívával pověst „nejkrásnějšího měsíce“ v roce, už jí nemá. Je dnes jako velkoměstský líon, který před lety býval „nejkrásnější muž“ celého města, ale ošuměl a má teď uplakané oči. Podnes je nám arci vše „májové“ zároveň příjemné, ano milostné. „Májová světlost“ je prý nejkrásnější jas v roce, „májový den“ je den čarovný, „májový déšť“ je déšť zúrodnující, májové máslo je chutné, májový hřib je vonný; krásné narcisce se říká „májové oko“ a čarovné konvalince „májový květ“.

Škoda! Dámy učinily už přípravy své, pro letošek skutečně „májové“, totiž krásné. Látky svítivých barev, vlající stužky, průhledné krajky, lesklé perly. Zvláště pěkně se vyjímá nová ta *zlatě hnědá* barva na šatech — hnědost s červeným nádechem. Módní zpravodajové z Paříže chválí nám také nové okraje kloboučků, zcela z perlí zhotovené. Na rameně sedí dámám krásně vyvedený motýlek. Krk a prsa jsou ozdobeny menšími i většími šperky ze stříbra nebo stříbrného filigránu, což se vyjímá vskutku jako jarní květ. Pod krčkem podlouhlá, hezky široká jehlice, s emailovaným obrázkem, emailovanou devízou v slovech nebo notách. Na prsou, jakožto závěsek k hodinkám nebo podobná ozdoba, zase celé skupení ozdůbek a balatek drobnějších.

Také mužští nosí ozdůbky ty stříbrné, obyčejně co závěsky k hodinkám. Malé tabuličky či plošky, s filigránovými okraji nebo bez nich, a na tabuličkách nápisy, zpravidla žertovné. Ta nevinná i zároveň veselá hračka přišla k nám z ciziny; není tedy divu, že také nápisy zůstaly po nějaký čas cizí nebo že se obmezily na nápad pouze přeložený, ledabylý —

„Schwamm drüber!“ — „Člověče, nezlob se!“ — „Pepičku, dej mi hubičku!“ — apod. Konečně měl ale přece zlatník, pan J. Seidl na Spálené ulici, šťastný nápad, že si povlastenčil. Zhotovil zdobné dámské jehlice a drobnější okrasy, rovněž hodinové závěsky pro mužské s českými hesly. Čteme ve výkladní jeho skříni: „Moje barva červená a bílá“ (červený email na lesklé stříbrné plošce), „Bude-li každý z nás z křemene, je celý národ z kvádrů“, „Já jsem Čech a kdo je víc“, dále s notami i bez not „Proč bychom se netěšili“, „Znám jednu dívku, ta má dukáty“, „My čeští sedláci, vychytralí ptáci“ (Dvořákův Šelma sedlák), „Kde domov můj?“, „Píseň Česky“ („V Čechách, tam já jsem zrozena“), „Pozdrav pánbůh, milostpane, milostpaní“ (Šelma sedlák), počáteční motivy 4. Slovenského tance od Dvořáka, České muziky od Lva atd. Rozumí se samo sebou, že každý může si objednat zamilovaný motiv svůj a heslo svoje. — Nápad tedy rozhodně dobrý a při elegantní úpravě dojde zajisté rychle co nejširší obliby.

Když si hrajeme, hrajme si alespoň po česku! Jen škoda, že i velké věci stávají se u nás poměrně hračkou. Račte odpustit, že je člověk v tom mrzutém májovém počasí také trochu mrzut, — ale co všechno by učinil jiný, čilý a podnikavý národ například z těch našich divadelních vlaků! O nichž přece můžeme s oprávněnou pýchou říci, že jim není ve světě a v dějinách rovná! Jaký plamen nadšení by z nich rozšlehnul po celé vlasti! Jak by ovětralý kámen matičky Prahy jimi se proměnil v ocel!

Ti dobří lidé přijíždějí plni zanícení — za dva tři dny mohli seznat sílu znamenitostí zdejších, osvěžit historické své vědomí, odvézt si zanícení ještě zvýšené a pocit, že strávili krásné chvíle mezi svými, v Praze, sídle vlastenecké i vzájemné lásky. Ale není dostatečné organizace, není průvodců, poutníci jsou většinou poukázáni na kruh zcela ouzký, čeho mimo něj sami nevyhledají, také nepoznají, a odjíždívají pak jen s pocitem únavy, někdy i s pocitem zklamání, třeba nepřiznaného.

Kdo zná český lid, ten náš čtenářský, kronikářský lid, ví, co to je, dá-li se mu Sen v noci svatojanské místo nějakého

kusu z českých dějin s velkou úpravou, s ohnivými deklamátory. Ale to patří také k receptu na naši nynější českou politiku — jen co možná málo pobídek, jen proboha žádné hlučné, unášející nadšení! My krátkodušní bychom mu pak třeba ani nestačili.

Je už trudno číst ty naše časopisy české. Samý nárek na nezdar, na různé útisky v místě jednom, v kraji druhém a třetím, a to nárek bohužel opodstatněný. Nedařovalo se nám sice nikdy zvláště, ale — bývalo přitom veseleji. Dostávali jsme klofce ze všech stran, ale tenkrát jsme nebyli skoupi a zase jsme rozdávali klofce na všechny strany. Teď podržujeme všechno pro sebe — to není ani slušné!

Český voják, pod dobrým komandantem, je hrdinou. Rovněž celý český lid — znamenitý politický materiál, ale musí být veden. Někdy arci pojednou jde ten lid cestou svou; ukázal to při Národním divadle: tlačili lid po vystavení do řady třetí, on však se rychle postavil sám do řady první a označil divadlo co vskutku „národní“ a co majetek zcela svůj pro všechny časy. Častěji však musí být tedy veden. Ach ti opatrní, diplomatizující vůdci naši! Od té doby, co nám Hřímaly zkomponoval tu monotónní „mandarínskou“, jsme pořád „na tom fleku zde“.

Že prý to jinak nejde a slavná vláda prý rychlejšímu postupu nedovolí. Slavná vláda mně připomíná vtip nebožtíka mého tatínka.

„Buď jen hodný,“ říkával mně, „když budeš dnes vskutku hodný, tedy koupím sobě navečer džbánek piva.“

A když my dorostlí Češi jsme teď hodni, při povolování daní, při dělání zákonů atd. vskutku hodni, tedy nám to pak udělá slavná vláda k vůli a — má se dobře.

Vždycky, když svlíknu zase kožich, obléknu letní kabát a zadívám se vlevo na tu knoflíkovou dirku, do které lidé si zavěšují své řády, projede mi srdcem bolest palčivá, hrozná. Všemohoucí bože, copak já pořád nic? Cožpak mám zemřít, pod tu sirou zemi sejít jako člověk nejtuctovatější, obyčejný, zcela všední? To je myšlenka hrozná! — Myslím, že asi tatáž hrůza lomcovala nebohým Hálkem, když napsal svoje: „Jen zevšednět mi nedej, bože!“

„Aide toi et Dieu t'aidera“ — čili „Človče, přičiň se a pánbůh ti pomůže!“ Copak se nepřičiňuju? Nejsem loajální, tak loajální, že by to tak skoro už ani nemělo být?! Po celé své živobyčí hlásím se věrně k českému národu, jsem tedy částkou onoho materiálu, nad nímž se dle Giskry „vládne nejsnadněji“. Do svého čtrnáctého roku jsem krácel před každou c. kr. vojenskou muzikou, ať šla kudykoli, — a jak jsem krácel! A roku 1866 jsem rozdál raněným vojákům celý balíček krátkých cigár, pětadvacet kusů! Člověk se sice nemá ku své šlechetnosti přiznat — když ale už nevím jak do toho.

Že prý abych „udělal něco pro stát“, radil mi můj krejčí, zároveň ostrostřelec pražský (on už má řády, rakouský, papežský a ještě nějaký; nevím, co udělal). Nu, pročpak ne! Třeba arci dříve tedy stát a jeho potřeby *studovat*. Studujme! Rakousko je dle všech časopisů, kněh a řečí prý „stát zcela zvláštní“. Ale tento zcela zvláštní stát má dle všech časopisů, kněh a řečí, zrovna tak jako všechny státy ostatní a pranic zvláštní, zapotřebí předně a hlavně a jen věci *jedné*: peněz. Dobrá, dejme mu je!

Ze své kapsy nemohu — bůh je můj svědek, že ne! Navrhuju ale výbornou náhradu — *novou daň* — netlučte mne! Daň z českého vlastenectví. Jako každý udává bernímu úřadu veli-

kost svých příjmů, tak aby udal každý sám velikost svého vlastenectví a dle toho platil.

Uvidíte, že ten zákon v říšské radě projde. Naši budou pro něj hlasovat najisto — ono jim sice do českého národu pranic není, ale každá nová daň pomáhá „udržet ministerstvo“, a *proto* jsou naši vlastně na říšské radě. A doufejme, že by pro daň z českého vlastenectví hlasovali i Němci — vždyť je Němec konečně také člověk a má kousek srdce. Ba někdy je mezi nimi i člověk se srdcem celým — vím sám o jednom, jmenuje se Jan Gottfried Herder a umřel před osmdesáti roky.

To bude rámus a shon — vždyť známe své majetné třídy! Každý bude chtít být ve třídě nejvyšší, platit nejvíc. Ale to půjde ztěžka, udávání „vlastenecké míry“ bude se dít pod přísahou, na každé přehánění bude trest velmi krutý, a kdo bude chtít chytrost slavných úřadů přelstít a „platit“ za většího vlastence, než jakým vskutku je, bude musit být už chlap po čertech prohnáný! Někteří budou arci také snad bručet; například paničky našich profesorů, doktorů, advokátů atd. — ty řeknou: „Hm, platit z něčeho, co se hodí leda pro domácí potřebu!“ A jejich stateční manželé kývnou hlavou a rozhodnou se: „Ne — vlastenectví je pocit *příliš* ušlechtilý, než aby se s ním chodilo na veřejnost. A pak — kdybych udal, že jsem *tak* velkým vlastencem, jakým vskutku *jsem*, — vždyť bych zahanbil veškeré své kolegy od A až do Ž!“ — Aťsi, my ostatní to nahradíme. Pro mne například budou musit udělat třídu tak vysokou, že z toho půjde až závrať. Ať nadělám si ještě několik tisíc dluhů — *mně* je to jedno!

Ostatně — však já si teď peněz vydělám dost! Mám myšlenku vskutku geniální — panebože, děkuju Ti zcela upřímně za ty své obzvláštní dary duševní! Vypůjčím se totiž od spořitelny peníze a budu stavět na Vinohradech domy, do prodeje. To by ovšem vlastně nebylo nic nového; ale já to udělám jako hodináři, dám na ty domy cedulky s nápisem: „Se zárukou za trvanlivost po tři roky“ — to bude nové, lidé se budou divit a budou kupovat jako blázni. Pak hodlám v téže budoucí čtvrti pražské stavět také domy například pro sa-

movrahy, domy, které spadnou ve zcela určitý den i hodinu. A pak ovšem také ještě domy obyčejné „vinohradské“, jenže je budu v novinách chytře oznamovat jakožto „domy, které se boří — bez dynamitu, a tedy zvláště p. t. velectěným pánům anarchistům se hodí za vánoční a novoroční dárky“. Atd. Snad mne pak tedy nemine řád alespoň jako vynikajícího průmyslníka.

Škoda, že také obec pražská nedává rady. Šlo by to snáz. Stal bych se například obecním starším a navrhnul bych, aby Svatováclavské náměstí se předláždilo ročně ještě jednou a ještě jednou. Nebo bych navrhl, aby se vystavěly vodojemy dva, oba svěřily Horšicovi a mně dal vrchní dozor. Nebo bych ve jmenu obce prohrál nějaký důležitý proces. Nebo bych nechal zkazit nejen Židovský ostrov, ale taky Střelecký ostrov a Žofínský ostrov a celou Vltavu a celou Prahu a všecko. Naši potomci nám ovšem za nynější moudrost a věhlasnou činnost naši nepřijdou ani na jmeno — ale co! Potomek je potomek — co s ním! ? Jsou s ním nějaké řeči ?

Byla mi jmenována suma, za kterou se mohl Židovský ostrov koupit. Dobře učinila slavná komise, že zrazovala. Za polovičku té sumy můžeme mít ještě jednu štěrkovací mašinu — a co jsme měli hned s tou první juxu! A dáme-li jen dvakrát tolik, vystaví nám Horšic ještě jeden vodojem — nový jux!

Praha má hlavně dva body, z nichž je tak nevýslovně krásna: pohled z nábřeží na Hradčany a pohled z Kamenného mostu po Vltavě vzhůru — těm není ve světě rovno. Každý cizinec zastaví se uprostřed mostu a hledí na ten širý, lesklý, zelený obraz v ustrnutí. Roku 1866 proseděli Prušáci po mostecké zídce celé noci a dívali se zaníceni na kus naší Prahy. Ovšem by měl zůstat obraz ten širý, jak je, a barevný a svěží, jak je. Ale už jsem řekl — co je nám do potomků!

Když jsem po delší době vyšel z domu a ubíral se zase jednou směrem k Národnímu divadlu, byl jsem co nejpříjemněji překvapen oznamným sloupem, myslím že Rennovým, stojícím pěkně na širokém chodníku poblíž té naší budovy krásné. Nevím, jak dlouho už se tam zrak Pražanů na něm pase, ale

řeklo se mi, že dovoleno jej zde postavit na zkoušku. Je to takzvaný „sloup Littfassův“, před dvaceti lety v Berlíně zaváděný, dnes už dávno pro děsnou svou ohyzdnost, neforemnost a nepraktičnost odtamtud vyhazovaný. My jej teď „zkoušíme“.

A tadyhle jsem četl, že ze zamýšleného osvětlování Prahy elektrinou prozatím sejde, že se počká, až jak se to osvětlování osvědčí zase v Berlíně. Zcela správné! Když mohla Praha bez elektrického světla být (viz Palackého) už 1161 let, může počkat ještě dvacet nebo třicet ročků. A pak — ví se dnes snad už, který systém bude nejhorší? Nu a jiný přece nemůžeme zavést u nás!

Říká se kamenné matičce Praze, že je celá jediným „historickým muzeem“. To nám lichotí, a my z ní děláme muzeum tedy *ještě* jedno. Až budou chtít naši potomci — pořád se mi dnes ti potomci pletou mezi nohy! — za padesát let poznávat, jak kde po světě byli jejich předkové ještě hl — hluboko pod nimi, zajedou si k nám, u nás to bude všechno na jedné hromadě, a bude se to nejspíš právě „zkoušet“.

Člověk by si vlasy vyrval! Nelekej se ale, čtenáři. Slyšel jsi už někdy při zahradním „velkém“ koncertě nějaký kvodlibet nebo potpourri nebo olu potridu nebo jak tu hudební sekaninu nazývají? Jedna melodie už se chýlí ku svému konci, nebo se k němu ještě ani nechýlí, vtom — bum! turecký buben, a v tomtéž okamžiku začne melodie zcela jiná, se zcela jiným rytmem, do zcela jiné tóniny, a počíná si tak nevinně a bezstarostně, jako by jí do té dřívější melodie nebylo ale pranic! To bum! je umělecký, hudební přechod. Nu a to moje rvaní si vlasů je také jenom bum!, umělecký, stylistický přechod. Chci mluvit totiž o mužských — pleších; když byl celý fejeton pro mužské, aby bylo alespoň něco zas pro ženské, — ono je to vlastně ovšem zas jen pro mužské — ale nechme toho!

V Americe panuje teď móda, že sobě mužský, který má pleš, dá ji pomalovat barvami, krajinou, figurami, dle Tiziana, Meissoniera, dle čehokoli.

Co všechno si může dát namalovat plešatý manžel! Co plešatý vdovec! Plešatý mládenec! Nechci se ale šířit — to je

předmět fejetonu zcela zvláštního, nového, jež ostatně — ne-
napíšu taky.

Chci jen říci, že se mi ta móda jak náleží líbí.

Milostivá slečno, nemám sice pleš, mám jen takzvané čelo —
ale také to je malířský „materiál“, k vašim službám!

Malujete tedy snad také, milostivá? Nebo kreslíte alespoň?
Tuší? Lidské kůži neškodnými uhly?

Smím před vámi již pokleknout? Držím dobře čelo?
A smím se trochu — trošinku opřít? Jinak že mám hlavu
klonit? Zatáhněte tedy růžovými svými prstýčky trochu
za ucho vlevo, trochu za ucho vpravo — dejte mi třeba ně-
jaký klofec, ale malý — malý, prosím! — tak, a teď malujte.

Třeba namalujte mého papouška, jak kouše jablko. Nebo
toho pokrývače, který tamhle přes ulici leze po střeše, s pře-
krásnými hadry na nohou. Nebo jen nějakou arabesku, a do ní
si třeba — abych ničeho netušil — napište vzkaz tomu pá-
novi, s kterým se dnes večer najisto, jak víte, sejdu.

Namalujte si vůbec, co chcete. Mně se to před vámi nevý-
slovně příjemně klečí!

NÁRODNÍ LISTY 11. května 1884

△ V Praze 31. května

„Nové padesátky rakouské jsou nejdokonalějšími bankovkami ve světě, ano lze říci, že jsou už dokonalost sama.“ — Tak jsem četl v novinách. A téhož dne byla už taková padesátka v mých rukou. Byla mi svěřena, abych ji — někam dones.

Jak vypadala, věru nevím. Byl jsem k neuvěření rozechvěn. Za prvé neočekávanou a zajisté pro mne čestnou důvěrou. Za druhé myšlénkou, že lidstvo konečně — konečně v něčem dosáhlo tedy dokonalosti. Za třetí, že ta dokonalost dosažena v mém Rakousku. Prsa se mně dmula. Před očima se mi dělaly mžitky modré. Snad ta padesátka byla tedy modra.

Ach — žet je česká literatura téhle té dokonalosti ještě tak daleka! Že je jí dalek zvláště český spisovatel! Že je mu ona napořád jen „cílem — unikajícím věčně“! On se tomu cíli může ovšem blížit, po zlatce, někdy i po pětce, ba snad, když je zvláště úrodný rok, i po desítce, ale dosíci ho — — já umlkám — nač bych rozdíral prsa vlastní a p. t. vysoce ctěných kolegů svých! —

Myslím si, že kdybych měl takových padesát padesátek, zapěl bych báseň tak vřelou, tak vznešenou, že by — sám pánbůh ví, jaké by to bylo „že by“!

Ba i kdybych měl jen jednu jedinou, mohl bych si za ni už něco koupit. Například kopu vajec. Také taková věčná tužba moje. Rád bych věděl, jak to vlastně s vejci je, kdy jsou drahy a kdy jsou laciny — laciny nejsou vlastně nikdy. Vezměme například přestupný a vaječný rok 1884. Nejdřív byly vejce drahy, že byla ještě zima a „slepice nemohly k zemi“. Pak bylo sice hezky, ale nastaly „židovské svátky“ a „židé spotřebujou vajec náramně mnoho“. Pak se držely vejce v draho-

tě, protože předtím „začaly slepice příliš časně a byly už vynešeny“. Pak zas proto, že slepice hospodyním „scípaly“. A odtud se drží pořád na 35 nových za mandel, protože „na dva nové za kus neklesnou v Praze vejce nikdy a musí se udržet celoroční jakás cena, aby obchodníci mohli vyjít“.

Nebo bych šel na cestu, kdybych měl tu novou padesátku. Někam do českých lesů, tři míle od posledního člověka, a tam bych zapěl z plných prsou: „A to jest ta země krásná, země česká —“ Snad by mi tam nikdo nevynadal. Inu — je to prožluklý kousek světa, ta naše „země krásná“! V zimě žijeme jako Armén ve svých bahnech, v letě je nám zase jako krokodýlu, když se zavrtává do vyschlé hlíny, a jaro a podzim strávíme v nadávkách na počasí. Krásné je zas letos to naše jaro — a tak jsme je před třemi nedělemi chválili! Máj, místo aby vypadal jako štěstím uplakaná panenka, vypadá jako ohryzlá kost. Brambory a ovoce vymrzly, žita vymetají se nahlucho, pšenice jsou podeschlé a ječmeny nebudou mít „ani vlasů, ani klasů“. Styď se, česká země!

My nejsme tak jako onen „růžový filosof“ anglický, který svým krajanům kázal: „To je pravda, že máme v zimě tři měsíce mlhu a nic než mlhu, — ale vzpomeňme si na nebohé Laponce: *půl roku* tmu, *půl roku* pološero! A je pravda, že naše anglické větry shodí nám někdy nějakou věž a potopí dvacet třicet korábů, — ale pohlídněme jen na Manily, kde vzedmuté orkány valí moře přes celou zemi a bouř pohlcuje ostrovy se vším obyvatelstvem, ostrovy velké jako půl Anglie! A je rovněž pravda, že někdy nějaké zemětřeseníčko nám porazí několik set domů a pochová stejně tolik lidí, — ale všimněme si přec těch krajů nešťastných, kde zemětřesení je téměř doma, kde jako na nebohé Ischii zřítí se hned celá města“ — atd. atd. — My nejsme „růžoví“, my jsme jiní — my nadáváme upřímně a od plic. A to jenom — z vlastnectví.

Vlastně — mluvme poctivě — z ješitnosti! Náramně rádi bychom, aby každý cizí nám řekl: „I jejej, to je hezounká zemička, ty vaše Čechy!“ Zrovna tak, jako jsme na Prahu jen proto pyšni, že nám každý o ní říká: „Krásná — překrásná!“

A zrovna tak, jako chytáme nejsměšnějším způsobem každé pochvalné slovíčko z ciziny o naší literatuře, o našich umělcích atd.

Byl to zlatý človiček, ten Moravánek, který nám nyní tak upřímně řekl: „No víte — podle vašeho křiku jsem si myslil Prahu už češtější!“ Hubičku bych mu dal — ať si přijede pro ni, kdy chce — kdy chce! Já dostojím slovu.

Je tomu arci již dávno, co jsme čítávali v Mostecké ulici na Malé Straně „Lógr deckich šatiški“ (sklad dětských oděvů) a co hned za mostem zas na Starém Městě cukrář prodával „Smalinowegch- i Sgahodowegch-Softl“ (šťávu malinovou i jahodovou) — takové nestvůry už přece po ulicích vymřely; ale zato ta strašidelná, děsná, dobrovolná „rovnoprávnost“, sedící dodnes na celé Praze jako šedivá můra!

Jen ať se nám účastníci divadelních vlaků, cokoli jich ještě přijde, vysmějou — hodně vysmějou! A ono jich přijde ještě dost, z Moravy, ba až z Pešti, ano po moři až z Ameriky!

To jsou ovšem ještě sami členové českého národa; ale kruhy divadelních vlaků se ještě šíří dál a pořád dál a teď k nám budou přijíždět už i vyslanci národů jiných!

První národ již se přihlásil; dne 11. června, k 7. hodině večerní, přihřeí „vlakem fiakrů a drožek“ k nábrežnímu divadlu „národ od Fleků —“!

Nebude-li stát u divadla na jeho uvítání pražský měšťanosta, jeho náměstek, veškerá rada městská, tedy — ale nač bych teď už hrozil, vždyť snad hlava královského města zná svou povinnost! „Národ od Fleků“ *zasluhuje* slavného uvítání. Je to národ dobrý. Silný. Plný šťávy.

A nesmírně zajímavý! Tak se například povídá, že „národ flekovský“ se ani — nerodí, nýbrž že každý tamější poddaný objeví se na té „flekovské zemi“ zrovna pánbůhví odkud a ihned s úplně vyvinutým žaludkem, pořádným hrdlem, dobře naučenými ústy a ostatními vedlejšími údy dorostlého člověka. Pak prý ale přece ještě rostou, a sice — do šířky! K neuvěření! — A ještě jiná věc naprosto zvláštní se o nich povídá. Někdy prý, například zrána, není v celé říši věru ani človička; pak je ale zase pojednou lidí tolik, že není v říši pro ně ani

už místa. Tedy hotový „příboj a odboj“, jako v moři! — A jejich „politika“, povídá se, je prý až pravzor jednoduchosti a stručnosti: kdo se jim nehodí, toho vyhodí. Obdivuhodné!

Že jsou ti „od Fleků“ opravdovským, pravým národem, je jisto. Neboť vyhovují úplně definici, že „národ jest *mnohočetná společnost lidí na jedněch právech usrozuměných a k pospolnému užítku pracujících*“. — A mají se vespolek rádi, to jsem sám viděl. Někdy jsem se s nimi setkal, když je osud zanesl právě někam do daleké ciziny, například až ke Gebaurům nebo k Donátovi.

Seděli chvíli třeba u téhož stolu, aniž by druh o druhu věděli. Náhle jeden zvedl hlavu a pohledl na souseda.

„Pane, — vás bych měl odněkud znát!“

„I ovšem — *od Fleků!*“

„Panebože — arcíže *od Fleků!*“ a podali si ruce a oči jejich jim pojednou zvlhly a bylo vidět, že se mají rádi.

Tuže ochotně bych se tam také jednou podíval, ale mám příliš co dělat. Ve všední dny musím se zanášeti plzenským od Makovského, v neděli kulmbašským od těžce firmy — já nemohu na sebe nakládat *ještě* víc! Ale myslím, že by mne nevyhodili. „Flekovci“ nám Čechům přejou, podobát se, že jsou také slovanského původu jako my, a sice rovněž „západního slovanského kmene“ jako my, a jejich víceméně ohebnému jazyku že porozuměl by z nás Čechů každý snadno. Přejou nám a dokazují tu svou lásku prakticky. Ať my podnikáme, co chceme, oni to podporují co nejúčinněji; přispěli nám už na Národní divadlo, na Ústřední matici, na všechno. A právě nyní vyzývají veřejným státním aktem, nalepeným po všech stromech a sloupech své říše, tedy k té zajímavé sice, ale neskonale namáhavé cestě Křemencovou a Myslíkovou ulicí, Širokou ulicí a Václavským náměstím, Ovocnou a Ferdinandovou třídou až k našemu Národnímu!

Zpátky „k Flekům“ půjdou ovšem pěšky a cestou nejkratší. Jsem lidumil a považuju za svou povinnost upozornit veškeré otce, kteří v té krajině bydlí, aby přísně dbali, aby v den 11. června, mezi devátou a desátou hodinou večer, všechny děti, ženy, nemocné a jiné slabé osoby jich rodin, až ten divoký

zpáteční let se strhne, byly už najisto doma a nepřišly snad někde pod nohy a k těžkému ourazu! Nejsilnějších drožkářských klisen bude před divadlem potřebí, aby se ti poutníci odtrhli „od Fleků“; ale až to půjde zas „k Flekům“, nedohonilo by je ani dvacet arabských koní!

A pak tam — „ta první“!

Nu požehnej jim ji nebeský pánbůh!

△ V Praze 7. června

Navrhoval jsem to už před lety, teď to navrhuje zas a velmi důrazně jistý berlínský kolega — prosím vás, poslechněte konečně přece! Jakpak dlouho vám máme kázat?

Miníme nedělní a sváteční číslo vašich novin. Dva tři archy — vlastně *plachty*, ne archy, a po nich těch „n“ a „m“ jako v červenci blech po bílých pantalonech neapolského vojáka! Co vás to musí stát jen pokaždé práce, než přemluvíte maminku historii, aby větší události nechala pěkně až na konec téhodne! Co sebezapření, abyste nejlepší moudrost svou nechali až na úvodní článek nedělní! Co dopisování po celých Čechách, aby veškeré „nejnovější“ neštěstí událo se zrovna až teprve někdy v pátek! A není to k ničemu.

Viděli jste například, co se děje v neděli v rodině pana Pánka, před sedmou hodinou ranní? — Pan Pánek se holí a nemá dnes na čtení ani pomyšlení. Osmnáctiletá Márinka pláče nad čtvrtou „husou“, kterou jí byl tatínek, kvůli kraptu teplé vody, právě hodil na hlavu. Šestnáctiletý Josef obchází a vyčkává vhodného okamžiku, kdy bude moci tatínkovi z tobolky vytáhnout nějaké to „extra“ cigáro. A paní Pánková — nu ta jediná dnes, skládajíc potraviny do košíku pro celodenní výlet, vskutku asi třikrát sáhla už po novinách, ale — odstrčila je vždy zase jen dále! Teď sáhla po nich znovu — odstrčila je znovu a zvolala: „Kačenko, tu máš tři nové, doskoč ke kupci pro bílý papír!“ A Kačenka běží dnes už po jedenácté z druhého patra dolů! — Zkrátka — propadli jste s tím svým dnešním tlustým, nedělním číslem u Pánků docela. Minule byla paní Pánková zaobalila do vašeho nedělního čísla rozkrájenou šunku a na každém kuse špeku bylo pak otištěno kus lokálky o šulfrajnu — — protivná chuť, mizerná vůně!

My vás nenutíme, ale chcete-li mít na lid tedy skutečně

nějaký politický vliv, chcete-li vpravdě být orgánem nějaké závažné strany, být milovanému svému národu na prospěch, — prosíme vás: vydávejte v neděli tři archy prázdného, čistého papíru! Nebo dejte alespoň *archovou* čistou přílohu, „výletní“, „kuchyňskou“ nebo jak ji chcete nazvat, když už tedy neděli co neděli něco „povídat“ musíte. Věřte nám, nějaká potištěná čtvrtka stačila by pro neděli na to povídání zcela: pan Pánek by po obědě, na plědu v trávě, také při ní usnul, a dříve nemá na čtení beztoho pražádného času.

Ale dělejte si, co chcete!

Já tisknu berlínskému kolegovi ruku. Mně se teď, v uctivé vzdálenosti, Berlín náramně líbí. A Berličané teprve! Němci jsou „zajisté“ výkvět všeho lidstva, Berličané výkvět všech Němců a tamější k vojsku odvedení synkové výkvět tedy všech Berličanů — a je to na nich vidět věru ve všem všudy, ano například i v otázce divadelní. Mělat být tyto dny berlínská garnizóna odměněna za výtečně provedené manévry divadelním představením, a co jim bylo ke dni tomu vybráno? — *Balet!*

Odpusťte, že se opovažuju řadit se k těmto lidem nejvzdělanějším, ale — *zcela moje gusto!* A k tomu gustu, tvrdím já, dojde konečně každý pilný, reflexivní, duševně nadaný divadelní návštěvovatel, jenže, než se až na tu závratnou duševní výši vyšvihne, trvá to ach! tak bolestně dlouho. Po dvě až tři desetiletí tápá sem a tam, hledá pel dramatického básnictví ve vítězném ději, jádro dramatického umění v živoucí charakteristice, smysl dramatické hudby v produševnění jak orchestru, tak lidských hlasů, a ono to všechno je vlastně naprosto jinde: sedí to v důlku na líci pěkné tanečnice, houpá se na vlnách kyprých její ňader a obléhá její méně více umělecká, více méně přirozená lýtka. Škoda jen, že když člověk dostoupí konečně tedy té vzdělanosti pravé, bývá mu dotýčná vzdělanost už — poměrně málo platná! — A proto, jinochu český, čti a uvažuj a uč se zavčas moudrým býti!

Do Berlína bych ale přece nešel. Letos vůbec nikam. Strávím leto v Praze, zůstanu v užší té své vlasti a budu se v ní živit poctivě díváním se z okna, blouděním po ulicích a vy-

cházkami na Letnou a do Stromovky. Letnou miluju.* Je to vrch krásný, zelený, kyprý, a přirozený půvab jeho je nemálo zvýšen tisíci a tisíci procházejících se tam židů. Zvláště v sobotu a v neděli, povídám vám, je vám tam židů — rozkoš! Mladých i starých, nepříjemných i ještě protivnějších, mužských i ženských — Letná zžidověla už celá.

Aby pak byl dojem ještě větší, ba až kouzelný, má každý z nich v knoflíkové dirce chrpu — „*Centaurea cyanus*“. Je prý to velkoněmecká demonstrace proti nám Čechům.

Kupodivu — čeští židé nežijou nikde ve světě tak pohodlně a tak spokojeně jako mezi námi a čeští židé jsou jediní lidé ve světě, kteří demonstrují proti vlastní své vlasti. Nebyl starý Štelcar Želetavský prorokem, když nám napsal své proslulé: „Sili jste pšenici, žítí budete *chrpu*“ —? Ale tím jsme vinni my Češi sami. My kdybychom — —

To byste neřekli, že jsem teď, zrovna v nynějším okamžiku, udělal vynález! Ano, *zrovna teď!* Najednou mně něco napadlo z mládí. Měli jsme doma totiž hodiny — říkali jsme jim v tehdejší malostranské češtině „štokúr s mašinou“ — a ty byly od jakéhosi hodináře Hájka; šly 36 hodin a měly tu zvláštnost, že když dobíhaly, vyskočila na jejich ciferníku tabulíčka s nápisem „Natáhnout!“ A tu jsem zrovna tedy v tom okamžiku udělal vynález, že by mohl jako někdo pro nás novináře vynalézt zvláštní psací papír, takový, že kdybychom písínce užuž dobíhali k nějakému „paragrafu“, ten papír zavadil by o tajné péro a před očima by nám vyskočila tabulíčka s nápisem „Pan státní návladní!“ To by bylo náramně — —

Ale vlastně — o čempak jsem chtěl teď psát? Mně se zdá, že o „nás“. Řekl jsem, mně se zdá, „my“. Nu — co „my“! ? Copak se dá psát o „nás“! ? Jacípak teď jsme? — Já když chci někdy honem dobře vědět, jací my Češi právě jsme, podívám se jen na české děti — zrcadlo neomylné! Na co si děti hrajou, k tomu otcové tíhnou — také můj vynález! Z počátku let šedesátých hrály si jen na „husity“ a na „tábority“, sváděly bitky s „Němci“ a porážely je. Pak si hrály na „sokoly“. Pak už na

* Opakuju: „Letnou“, *vrch* u Prahy.

„hlaholy“. Potom docela už jen na „hasiče“. A teď už — teď si hrajou na „baby“.

Vím to, dívám se na to z okna, vidím je denně. Naše ulice je plna dětí (nalezá se tu také Měšťanská beseda, v níž se dějí porady českých „politiků“). Vůbec je naše ulice náramně zábavná, jedna z nejlepších ulic pražských. Tuhletu suchou zimu a pozdě do jara „jsme“ tu stavěli dva domy. Povídám vám, my jsme užili! Celé oblaky prachu, od rána do večera, ani okna se nesměla odevřít! Zvláště když se sypal rum, skládaly cihly, a nejobzvláštěněji, když takhle v sobotu zedničtí učedníci se tvářili, jako by „kropili“ na zametání — za břicha, za nos, za prsa, za všechno jsme se chytali, ukuckat jsme se mohli — smíchy, to se rozumí. Takového něco je ovšem možno jen tam, kde je *přísný* úřední „dohled“, jako bohudík u nás.

Můžete si pomyslit, jak smutně jsme přihlíželi, když se teď oba domy tedy už dostavovaly! Ale tu přišli kopáči, rozkopali celou ulici, kladli nějaké nové roury, a my vám užili smradu — no já vám nechci dělat laskominy! Již jsou ale trouby zase položeny, dlaždiči pracujou nad nimi, já hledím na jejich přičinění a tajně doufám — nic nedoufám, člověk nemá být neskromným, chtít mít všechno jen pro sebe! Vedlejší ulice závistí beztoho už až zapáchají. Zvláště ta ubohá Ostrovní! Četla chudinka v novinách, že bude zcela nově „kanalizována“, těšila se zajisté na to už z gruntu srdce — a zatím stojí v novinách teď zase, že ne, že bude siroteček letos jen několikráte předlážďena! A sice proto, poněvadž se kanalizace ještě nerozhodla, jakýže druh obecních starších se hodí — pardon, chci říci, poněvadž se naši obecní starší za pětadvacet let ještě nerozhodli, jakýže druh kanalizace hodí se pro Prahu nejlíp.

Tak vidíte, že Stromovka a Letná a dívání se oknem na ulici baví člověka dost a dost. Jakžpak teprve ulice samy! Mám na nich několik známých — totiž víte: neznámých známých, takových, které člověk sice z ulice zná, ale neví, kdo jsou. Teď mne z nich zvláště baví jistá milostpaní. Má dcerušku — nevím, jak je ta dceruška stará, snad čtrnáct, snad víc, snad míň, kdopak to pozná. Vloni na zimu s ní milostpaní

mluvila ještě jen česky, letos zjara s ní milostpaní už mluvív jen německy.

Milostpaní má pravdu. Když to dorůstá, ať se to učí německy. Bez němčiny nepřivede to ani ženská nikam. Bez němčiny nemůže se ženská stát ani — ani — ani — — ubezpečuji vás, že někdy je stylizace náramně těžká!

Milostpaní to zná.

△ V Praze 21. června

— „Z ovocné burzy pražské“ 20. června: Předškolní prodej cílý, avšak bez značnějších uzavírek. Po škole obchody na počátku mdlé, pak ale pojednou velice obživlé, na nichž i kulisá hokynářská brala podíl. Kursy držely se celkem na výši minulého dne; klesání zlatého ážia v Londýně a velké defraudace v novoyorských bankách neměly dosud ani na třešně, ani na lusky u nás značnějšího vlivu. *Srdcovky* získaly (29 kr za libru; + 4 kr); *amarely* poněkud klesly (22 kr; — 1); *černé zboží* i jakožto surovina, i v knedlíkovém rafnementu velice žádáno (24 kr; + 2). — *Lusky* na počátku stísněny; zvadlé zboží, málo kupců; později na zprávu, že pražská obec hodlá z Václavského náměstí učinit hrachoviště, zvýšen interes a prodána hromádek celá řada (10 kusů za 1 kr). — *Jahody* (malý hrníček za 5 kr) žádány, ale nestačily na ně fondy našich kupců. — *Vodnice velice* hledána; po kusech šla na dračku, v otýpkách nebylo ale poptávek. Atd.“

Najdete něco takového v „Národním hospodáři“ českých časopisů? Podobně praktického? Zároveň politického a hledícího do budoucnosti české? To tak! A já vám povídám, že chcete-li v obchodnictví budoucně vskutku mít něco „českého“, českému ruchu služného, musíte začít od *děti*, od vychování nejprvnějšího, zrovna tak jako v ostatních odvětvích politiky české! „Židům kázat“ znamenalo už našim praotcům zrovna tolik co „dřít“ — tím vyřídíme málo! Naši praotcové nikdy „nekázali židům“, oni jim věc vyložili — ach bože, bože! což jsou byli naši praotcové za krásní lidé, my jsme proti nim hotové opice — obrácený Darwin!

Prosím vás, je to opravdu pravda, že je to hanba, skrývat se za zástěrku ženskou? Nečiní dle Arnimových výpovědí stále totéž arcikocour Bismarck? Nečiní-li to dle historie nej-

prohnanější diplomaté francouzští a angličtí? A což Písmo — nestojí tam, že už „Mojžíš kladl zástěru na tvář svoji“?

Ach kdyby dámy chtěly — za týden máme o několik set hlasů pro obchodní volby víc! Kdyby všude, kde jim „kupčím a handlér“ s tou jistou tváří v krámě přijde vstříc, ihned se obrátily a zase vyšly! Kdyby všude, kde jsou osloveny po německu, řekly: „Prosím, aby se mnou mluvilo se česky!“

Ale za prvé: vždyť on by ten obchodní jinoch, který je jaktěživ předtím neviděl, jehož ani dost málo nezajímají a jenž je jaktěživ potom zase neuvidí, naposled myslil, že — — neumějí německy! A za druhé: vždyť ony nejdou do krámů, aby kupovaly!

„Shopping“ říká Angličan tomu dámskému sportu. Francouz nemá pro něj slovo žádné, Němec také žádné, až my teprv zase máme své pěkné „krámcování“. Jednou aspoň za týden musí si dáma zakrámcovat. Ona chudinka sama neví proč, ale musí. Když prší — „Kam bych dnes jinam šla!“ — Je-li hezky — „Když půjdu tak zrovna okolo!“

„Uvidím, jestli něco koupím,“ řekne, když jde z domova. Tak zcela všeobecně jí tane na mysli, že by mohla nanejvýš snad potřebovat několik loket tkaniček na dvě sukýnky pro sedmiletou Pepču. A projde dvě tři ulice a vejde — ke klempíři. Začže je tahleta vana? A spravuje-li klempíř také lampy, s kterými chodí děvečky do sklepa? A po čem by dal klec na papouška? — tuhletu větší? — a tuhletu menší? A jak vysoko by přišlo celé zařízení kuchynské? „Víte — ne příliš bohaté — žádné zbytečnosti! — ale aby tam bylo jak říkáme všechno! Má sestřenice se bude vdávat — mám se jí na to pozeptat a vyhledat laciné, dobré zboží. — Tyhlety věčné komise z venkova!“ Aby prý jí klempíř sepsal seznam. Tak! A jde.

Vejde do skladu oděvů dětských. Že prý nekoupí sice dnes nic — ale že má sestřenici na venkově, provdanou — mají chudáci už sedm dětí — „Při sedmi dětech se toho roztrhál“ — a tu byla požádána, aby někde prohlídla — a se vyptala — a poradila — jen nic drahého — ano, například pláštíčky — a šatičky — nu trochu přece lepší — — A jde.

Vejde do krámu s módními látkami. Že prý aby jí ukázali

něco pěkného, jednoduchého, laciného — snadže se jí něco hodí. Stráví tu půl hodiny, zpřevrací půl krámu, je obskakována pěti lidmi — —

Někde ji propouštějí s „výmluvným“ mlčením. Někde slyší za sebou divoké mručení a podezřelý kašel. Někde jí i vynadají.

Má je snad také ještě podráždit nějakými „demonstracemi“? — „Okázalou“ češtinou? — „Pak bych musela koupit,“ myslí si, „sic by mne — —“

Žádná hrdinnost není při našich ženských! Když my mužští jsme dnes babami, mohly by aspoň ženy být snad trochu zmužilými — —

Tak je to, tak, moji drazí! Na nás to visí! Nekažme ženám, kažme sobě. Je-li praporečník statečný, stojí i ženy při národním praporu statně. Třesou-li se mu ale ruce, je-li slabochem — —

*

To se to dnes těžce — zoufale těžce píše, v dojmu té děsné úmrtní zprávy ze severozápadu Čech!

Pořád jako bych viděl ty Benešovy modré, dobré oči — povyhaslé, v nevýslovném smutku, hledící někam do dálky — do věčné — nekonečné dálky —

Kam jsi se to zahleděl, bratře!

*

My dnes věru ještě nejsme sobě toho plně vědomi, cože jsme ztratili včera.

Je tomu padesát let, co přestal Marek, čtyřicet let, co Tyl, třicet let, co přestal Chocholoušek psát romány své, od té doby jsme čekali na pravého zas romanopisce historika s dychtivostí vyprahlé poušti. Přišel — jeho orlí perut zašuměla nad našimi hlavami — zakroužil po širé, siré vlasti — a zdvihá se již, odlétá již zase od nás v modrou dál! —

Spisovatelů, kteří jsou historiky a básníky — pravými epiky zároveň, je všude málo, i u národů, jichž historické uvědomě-

ni je zářné, — jakž teprv u nás, kde historické vědomí snad už dokmitává, kde se dusí a ušlapává vlastními, k tomu ještě velebenými lidmi!

Jinde je dobrý historický román přece daleko více činem jen literárním než politickým — u nás je tím i oním v míře stejné. Vyrůstaje z dějin našich minulých je on sám kusem dějů našich současných a zdrojem, z kterého vzrůstí má, ano musí živější zase uvědomění národní, a rozkvěsti mají tedy děje naše příští.

Nastal nám za posledních tří desetiletí rozvoj literární, na nějž jsme právem hrdi. Ale literatura se v některém směru od lidu oddálila. Přirozeno, nebylo přece tolik sil, aby stačily najednou na všechno, a práce bylo příliš mnoho. Chtělit u nás tmáři i samu poezii, ten vrch lidské volnosti a duševního jasu, obestřít rouškou temnoty a ztročit pouty. Boj s nimi je dobojován, pouta jsou zlomena, brány jsou rozraženy a volně může k nám vnikat světlo a záře celého světa. Tím arci není ještě úkol náš rozřešen. Tvořivosti českého ducha je sice odevřen svět širý, ale chceme-li v něm obstát, musíme být přec jen svoji, zase *svoji*. Nestačí, abychom dovedli také a zase to, co dovede jinde jiný; my Češi máme v české literatuře své dovést, čeho právě Nečech pro různou svou od nás individualitu, čeho vůbec nikdo nedovede v žádné literatuře jiné. A toho dosáhneme jen tenkrát, budeme-li poetickou duší vážit z českých zdrojů, přivedeme-li semena v českém duchu, v českém lidu klíčící k uměleckému květu. Básník myslitel musí hledět to, co skrývá se v českém slovanském mýtu, odít jasnou uměleckou formou: básník pozorovatel musí podávat poeticky dokonalé obrazy českého lidu; básník historik musí vznešené české děje dle vlastní podstaty jich utvářet v umělecké plody světové, to jest věčné ceny.

Není to nic nového, co zde pravím, směrem tím šli již básníci naši „předbřeznoví“ a nespustili se ho ani nikdy zcela básníci „moderní“, jenže mu z uvedené již příčiny nemohli hovět stejně s dřívějšími. Nyní se vlní proud české poezie směry všemi a je zcela přirozeno, že směr český znenáhla dá celému tomu proudu význačnou svou barvu. Spisovatelé jsou

krátce teď „moderní a národní“ zároveň. A takovým byl také Beneš.

Jakých let, jakých studií, jaké přípravné práce je ale třeba, než se vyvine, než dozraje „básník historik“ — romanopisec, v jehož duši tedy české děje dovedou se přetvářet na umělecké plody věčné ceny! Jaký to musí být duch, aby dovedl stejně porozumět dobám bývalým a zas národu živoucímu. Jaká individualita mohutná, naprosto nová, neboť romanopisec historik nemá vlastně vzoru žádného, každý se musí vyvinout zcela o sobě, z národu a dle národu svého, musí mít i svou kresbu krajinářskou, svou stafáži dějinnou, svou plastiku charakteristickou, svou formu slovesnou, ba i svou tendenci mravní! A na to všechno stačil náš Beneš plně a skutečně, on blížil se již samému vrcholu historického romanopisectví, ano některými svými výtvary již ho i dosahoval — a v témže okamžiku byl nám zase odňat!

Jsme znovu chudi.

NÁRODNÍ LISTY 22. června 1884

△ *V Praze 12. července*

Kdybych psal dnes o něčem jiném než o své slavnosti, řekli by lidé, že je to jezovitství, a měli by pravdu. Neboť mne z událostí tohoto téhodne nezajímala vskutku ani jediná tak jako ta moje slavnost. —

Že prý jsem padesát let a to prý je jubileum, a tedy slával To pánbůh ví: my Čechové slavíme pořád něco a pořád někoho. Dle vši té slávy, kterou jsme načinili za posledních dvacet let živým i mrtvým, byli bychom předtím a mezitím museli dobýt alespoň svět — a zatím pořád nemáme nic a pořád nejsme nic! — Padesát let! Kdybych těch svých padesát let nastavil jen devětkrát, sahám již až na otce Žižku; ale kdyby mne někdo takto nastavil devětsetkrát, nejdu mu pořád ještě po kotník.

Nu — co dělat, tedy sláva! Snad abych tedy také něčím oslavenci přispěl, něco zde o něm napsal. Četl jsem už tolik svých životopisů, že bych mohl skoro napsat sám už nějaký obstojný, třeba bych se necítil dosti silným na „vyličení takového génia“. Ale už jsou všechna ta dáta víc než dostatečně známa, a já tedy budu zde jen vyprávět to a ono z doby, o které nikdo nic neví, ba ani já ne. —

Pocházím z druhého tatínkova manželství. Tatínek se *musel* oženit podruhé, neboť z manželství prvního nezrodilo se mu, jak říkáme, nic tak zcela zvláštního. A vskutku, jeho snaha byla záhy odměněna: v noci na den 10. července narodil se mu jubilant! „Dřív než denice vyšla“, jak to v přírodopisu pro všechny jen trochu hezčí lidí předepsáno.

Co říkal v tom okamžiku tatínek, nevím, snad radostí oněměl. Maminka, dobrá dušička, nejspíš mu v tom pomáhala. Jenom babička, paní Kačenka Syřinková, kladouc mne do vlašné vody, řekla prý: „Je to cikán!“ Já sám prý křičel, ale

kdybyste mne krájeli, nedovedu se dodnes vzpamatovat proč. Kdyby to neznělo příliš samolibě, řekl bych, že jsem *hned tenkrát* tomu světu, na nějž jsem právě byl přišel, nerozuměl ani zbla. Sic bych byl mlčel, tvářil se, jako bych tu ani nebyl, a připravoval tak už nynější politiku českou.

Děj ten celý, pro mne konečně dosti důležitý, odehrál se v oujezdských kasárnách na Malé Straně. Můj tatínek byl totiž kanonýrem, skoro třicet let. Nevím, snad nosil také „maršálskou hůlku“ ve vaku svém, ale jisto je, že jí nevyndal. Za to však, že pomohl Napoleona porazit u Lipska a Francouzsko vydobýt až po Lyon (opravdu!), bylo mu pak svěřeno domovnictví čili markytánství v kasárnách. Což ho, poctivce, živilo tak znamenitě, že musela čilá matička leckde posluhovat, jen aby se uhájila.

Přitom arci bylo s dostatek postaráno o tělesný rozvoj můj: nebylo kanonýra, aby mne byl nepochoval, a když jsem křičel, vstrčili mne do dřevěné konve a nosili po dvoře. Podnes mně běží mráz po zádech, když si vzpomenu, že to byla konec — na vodu! — Výživa ovšem vykazovala některé nepravidelnosti: byl jsem záhy odstaven a vykojen hlavně pivem. Zajisté že jenom okolnosti té musím tedy přičítat svou dosavadní zcela zvláštní náchylnost k některým pivním sortám — bývají první dojmy na mladistvou, čistou duši dojmy trvalé.

Neobyčejně rychle jsem se vyvíjel co do stránky duševní. Ještě mně nebyly ani dva roky, a už jsem jedl kobližky. Jednou maminka zanášela se právě zase smažením buclatých těch výtvarů a nosila je do vedlejšího pokojíku, aby chladly. Já se tam nějak dostal, postavil se k prknu a pojídal — pojídal! Když pak mne maminka konečně našla, volal jsem jí zdaleka už vstříc: „Maminto, já us neci!“ — Zajímavou událost tu vypravovala později maminka mně i jiným nesčíslněkrát, a vždycky s patrnou mateřskou pýchou. A vypravovala ještě něco. Kdykoli se mne někdo ptal: „Jakpak jsi stár?“, odpovídal jsem prý s neobyčejnou rychlostí: „Šedum, šedum, šedum!“ Ale já nevím — vždycky, když to moje hezoučká, maličká maminka vyprávěla, bylo mně to nějak protivné! Ty můj bože, vždyť já za to nemoh, že jsem byl tak vtipný!

Chci dychtivému čtenáři sdělit však ještě událost jednu, velmi důležitou, jak troufám, pro charakteristiku mého záhy vyvinutého, hlubokého společenského citu. Kdysi musila maminka z domu. Abych se o samotě nebál, pustila ke mně z kuchyně živou husu, nalezající se takto stále tam venku v bečce, na krmníku. Pocit samoty mne pak ale přece jen tížil, já se přišoural k huse a obejmul ji kolem krku. Husa řvala — ne: bečela — také ne: kejhala, ano kejhala se říká, a já řval a bečel. —

Přestávám na této kytici událostí nejdůležitějších a nejpoutavějších, těšících se věrohodnosti naprosté. A vzdávám sobě ve jmenu oslavencově co nejupřímnější díky, že jsem je paměti lidské zachoval. Když si tak pomyslím, že o mládí mnohých mužů *ještě* slavnějších (jmenuju jen Homéra nebo Danteho, Shakespeara atd.) není známo nic — pranic! Ale jsou tím arci sami vinni — pročpak o sobě nenapsali fejeton!

To s tou husou je zároveň událost moje nejstarší, na niž pamatuju se už sám. Vidím celý ten děj živě jako dnes a dám se jednou tak fotografovat, abych měl památku. Od té doby pamatuju se sám už na mnoho, skoro na všechno; ale všechno, na co se pamatuju, nestojí pak už za nic.

Nejmizernější vzpomínkou však, kterou dnes mám, jest ta, že jsem už padesáte let! Tvrdívám o sobě rád, že jsem psycholog. Když se blížily tedy ty padesáté narozeniny mé, řekl jsem sám k sobě: „Uvidíš, poslouchej, že tě bude tvůj věk mrzet. A jak já znám lidi, budou ti právě proto ještě gratulovat, mít srdečnou svou radost z toho — uvidíš!“ — Děkuju dnes všem vůbec a každému zvlášť, že psychologie má slaví takový triumf!

Tak — já jsem hotov — tedy sbohem a na shledanou!

Douška: Poslouchejte, není to vlastně hanba, být Čechem padesát let starým a nemít ještě například na Volšanech pomník? Co tam leží našich lidí mladších —

Ještě jedna douška: To jsem tedy jako už stár, když jsem padesát, vidíte? A měl bych se chovat jako muž obstarožný a vyhýbat se pečlivě všem navyklostem mladých? A lidé budou hledět k tomu, žiju-li také dle svého stáří? Když budu

jíst v hostinci telecí, řeknou: „Hm, padesátník, a jí tak mladé maso!“ — jak? A když budu si chtít na ulici přivonět k růži, abych si snad dal klobouk na nos, — he? A když budu chtít obejmout mladé děvče, abych s ní šel snad naposled někam za vrata, — ne? — Nu dobře, já s ní půjdu tedy za vrata.

A ještě jedna: Prosim vás, kdybych ale, mimo všechno nadání, přece někdy chybil, mějte trochu trpělivosti se mnou! Vždyť jsem v padesátiletnictví teprv začátečníček — novorozeně — ještě neopeřeňátko! Ustrňte se nad mým mládím!

△ V Praze 26. července

Čteme v novinách z Klämostorpu u Jönköpingu ve Švédsku následující zprávu: „Poslední veřejnou zkouškou dokončen dvacátý čtvrtý běh naší ‚Všeobecné nordické školy pro kočí‘ a četní hosté dostavili se opět k ní z blízka i z daleka. Diváci spatřili skutečné kousky umělecké, takž jízdu desíti koňmi, řízenými z kozlíku; rovněž obstáli žáci skvěle ve všech předmětech výpomocných.“

Škoda, že vysoce zajímavá ta zpráva je tak skoupě krátká! Ovšem si ji při obdivuhodné síle své obrazotvornosti dovedu poněkud doplnit — jenže pouze ze stanoviska nejvšeobecnějšího, nanejvýš trochu po česku zbarveného. Mohu si živě například pomyslet radost přítomných rodičů, když synkové jejich byli vyvoláváni jeden po druhém a na všechno uměli odpovídat, „jako když bičem mrská“! Když Hanzi Koudelkovic ze Švédské Lhoty při otázce „Proč má kůň 4 nohy?“ ihned spustil a beze všeho zajiknutí se tak rychle to odříkal, že mu bylo těžko až porozumět. Když rovněž bystře Frantík Vošátka z Ledového Oujezdce rozluštil obtížné téma: „Kdy má se při čtverospřeží užít oprati a kdy jen mlasku!“ Když pak dále Kašpar Hulík stříbrojasným hlasem svým na otázku „Jaký je třetí pád množného počtu při slově *kůň*?“ odpověděl krátce a určitě: „ním — něm — ňům!“ — tak určitě, že přítomný ex-excelenc-ministr mimovolně zvolal: „Výborně!“ Když konečně Josef Kocourek, první premiant, na teoretickou otázku „Jak lze toho dosíci i při nejplnokrevnějším arabském oři, aby se konečně smělo před ním nadávat slavným předkům jeho ‚janků‘ a on už ani nevyhodil?“ — dal odpověď tak trefnou a zároveň časovou, že sám pan hrabě Martini, známý politický vůdce, vstal, ke Kocourkovi přikročil a na rameno mu zaklepal!

A rovněž si mohu pomyslet radost těch dobrých žáčků školáčků! Když vyhrnuli se s tím příjemným pocitem, že školnímu kozlíku dávají provždy vale a školní bič mohou alespoň na šest neděl hodit do kouta. Když levou rukou drželi se tatínka nebo maminky a v pravé vítězoslavně zdvihali vysvědčení — z práskání bičem prvnička, z namlouvání si kuchaček prvnička, z nedodržování drožkářské taxy prvnička, z kradení ova prvnička — samé prvničky!

Jen aby jim vagace šly k duhu! Aby příroda napravila, co prach školských stájů na nich byl pokazil. Aby chudší z nich našli dobrodince a dáno jim bylo místo ve feriálních koloniích u jönköpingských Fleků a Bucků, kde temení se čerstvý vždy pramen a vane svěží, silný dech kuřlavého tabáku. A tam aby se měli dobře, až jim tvářičky zbuclatí, nosejček zčervená a oči se rozslzí!

Jak daleko jsme my v tomhletom za Švédy! O vychovávání lokajů je u nás arci sdostatek postaráno — mámeť pro to celou zvláštní fakultu —, ale pro vychovávání kočů neděláme *nic!* Uvidíte, že národ náš bude najednou bez kočů a bude musit sám vzít opratě do svých rukou!

Vůbec je školské odbornictví u nás až žalostně ještě v plenkách! Máme my například školu pro tonsores capillorum, jak se v naší universitní češtině frizérům říká? Jakou mají v Berlíně — urbe Borussorum? Teprve před několika dny tam měli žáci také veřejnou svou zkoušku. Ve velkém sále Filharmonie, při hudbě pionérů, za vstupné 50 feniglů. Nabrali si tam kostrbatých, nečesaných, naježených, rozkudlených 40 hlav a při zvuku polek a kalupů pustili se hřebeny a želízky do práce, a za 15 minut seděli tu po seslích, jakoby vyčarováni, samí lidé už krásně vlasatí, mající temena zkadeřená přeluzně — homines comati seu criniti, habentes capillos cincinnos. Ze žáčků byli mnozí vyznamenáni prvními a druhými cenami a v slávě pak odvedeni — omnes, qui praemio donati sunt et qui his proxime accesserunt. A mezi těmi žáky byli lidé nejen mladí, nýbrž i hezky už staří, neboť škola ta nečiní rozdílu dle let, zcela podle pravidla, že pořádný lazebník nestárne nikdy. Viz Lazebníka sevillského, starého teď už sto let!

Bože, jak by nám Čechům taková škola posloužila! Jak by nám slušelo, kdybychom uměli někomu pořádně vyčesat! Aha — proto tedy Prusové —

Neskákejte mi do řeči! Nemistrujte mne! Že mluvím pořád jen o cizině, a že bych měl raděj začít o věcech domácích? Švédsko — Berlín — cizina — hm! Pokud vím, sahala říše Přemyslovců zrovna až k Baltu — nu a za Baltem je hned Švédsko, tedy nejbližší soused náš! Berlín pak je hezky mezi námi ještě a Baltem, tedy historicky *scela* náš.

Od doby Přemyslovců, díky stále a vždy stejně moudré politice české, jsme se ovšem poněkud scvrkli. Teď například mluví se už i o odervání Bojerheimu až po Litoměřice od nás. A budou-li naši věhlasní politikové — upřímná sláva jim! — s dosavadní neomrzelostí pracovat, jen nějakých deset let ještě dál, zazáří lesk svatováclavské koruny už někde dole nad městem Tábořem a policejním rajónem jeho a — —

Jak povídám — mám toho dost, dát se pořád zakřikovat! Člověk už aby věru ani nepromluvil! Minulou neděli jsem například napsal několik, musím sám říci že tuze moudrých slov o Aničkách a Jenících, a hned v pondělí jsem dostal od nepřijmenované paničky list, že prý jsem byl napsal nesmysl, ona že prý se jmenuje také Anna a má muže France. Jako bych já mohl za všechny chyby, které se dějou kde po celém světě! Když má France, tedy ho má a já ji mohu nanejvýš jen politovat. Vždyť není takové manželství dle českého mezípolhavního práva vůbec ani platné! Anička patří k Jeníkovi, zrovna tak jako Mária k Pepíkovi, Kačenka k Toníkovi, Terežka k Vaškovi — a na tom nezmění nikdo nic a puntum!

Mýlky se ovšem mohou stát, z lehkomyšlnosti, z přehlídnutí se, z nevědomosti. A povinností nás vzdělanějších je arci, abychom nevědomým přispívali, mýlkám předcházeli a neštěstí zamezovali. Nu — já beztoho jsem už na to pomýšlel, že si zařídím „veřejnou poptavárnu“ pro zamilované a svatbychtivé, — udělám to tedy. Sestavím si protokol všech možných i nemožných párků, dle jmen a abecedy, a každý a každá se může přijít zeptat. Bude se mi platit deset krejcarů za „Můžete se vzít“ a o pět krejcarů víc za „Nemůžete se vzít“.

protože jsem tyto jako zachránil před neštěstím, — to myslím není pranic mnoho! A věru že, kde to jen trochu půjde, poradím holčičkám tuze rád, která by se mohla například dát přikřtít.

Proč bych nekonal skutky dobré! Vždyť jsem teď zase rád na světě! Od té doby totiž, co jsem četl, že Neue freie Presse, Deutsche Zeitung atd. výslovně se už přiznaly, že ony a národní i jiní souvěrci jejich nemohou, ba ani nesmějí být s námi Slovany stavěni naroveň. Vždyť to bylo tak ponižující, když si člověk pomyslí, že tihleti tvorové chtějí být naposled také považováni za lidi!

Nejspíš že se zalekli řeči doktora Durdíka, jenž jim tak neopatrně prozradil, že teď přijde zase Žižka. Nešťastné prořeknutí se! Takového něco se přece drží v tajnosti — pořád — pořád — až konečně nadejde ten pravý okamžik a pak — hr!

Když jsem si poprvé přečetl slova Durdíkova, přiznám se, nechtěl jsem radostné zprávy o Žižkovi ani nějak věřit. Ale pak jsem si zase pomyslí: Durdík je staročech, tedy v náramně důvěrném spojení s vysokou vládou — on nejspíš „něco“ ví!

Snad pan hrabě Taaffe něco slíbil!

Snad dá pan hrabě některému c. k. auskultantovi čtrnáctidenní dovolenou, s výslovnou podmínkou, že dotýčný auskultant po ten čas každodenně od 8—9 hodin zrána bude „dělat Žižku“.

△ V Praze 16. srpna

Stýská se mi — neskonale se mi stýská! Po nějakém pořádném českém křečtím!

Jen, prosím vás, mi nejmenujte Mottla a Beneše, Chvapila a Rothbergra a ještě snad někoho! Víím, že mají velké sklady. Že umějí šít. Že jsou domácími pány. Ale můj ideál je zcela jiný. Tak trochu trošičku se mu blížil monsieur Hulek, jenž šil pro Napoleona III. a už deset let před Moltkem mu několikrát „stříhl na frak“. Měl krám v ulici Rivoli, poblíž Tuille-rijské zahrady, a na krámě nápis „Zde se mluví česky“. Také on však nesplnil moje naděje. Mé neštěstí je — to je to! —, že čtu noviny. Dovímť se z nich příliš mnoho!

„Vznešený křečtí. V Londýně zemřel dne 5. srpna ‚první křečtí celého světa‘, Izák Moses. Týž platil si zvláštního básníka, který mu skládal rýmované inzeráty do novin. Moses přijímal objednavatele své vždycky v nejpřísněji slavnostním šatě, uváděl je do své pisárny a hostil zde šampaňským, šerym, ústřicemi atd. Ve vedlejších sálech nalezaly se knihovna, sbírka vycpaných dravců a obrazárna, aby pobavily kupce čekající. Princové královské rodiny dali rakev jeho obložiti věnci a květinami. Moses zůstává několik miliónů jmění.“ —

Básníkové čeští, soudruhové moji v mráкотných výšinách české poezie, — položte orlí svou perut na labutí své srdce a odpovězte mně slavičím hlasem svým: chtěli byste být placenými skladateli křečtího milionáře? — Slyším kolem sebe mlaskání vašich nesmrtelných rtů — he? — No to si myslím!

Má ale náš Mottl nebo Beneš „svého“ básníka? Snad má — v knihách. A když básník dlouho neplatí, pošle se mu oučet a pak upomínka a pak — o jé, o jé, vždyť já to víím! — A dají Mottl nebo Beneš člověku při objednávce snad něco jíst a pít?

Ačkoli by se to dalo věru zařídít jednoduše až milo! Například — já jdu procházkou po ulici. Pojednou cítím, že se mi utrhl knoflík a jedna z obou kšand že se vzadu flandá. Vejdu tedy k některému krejčímu do krámu, a mezitímco mi tovaryš nebo učedník přišívá „na těle“ knoflík, mohu přec zcela pohodlně vysrknout půl tuctu ústřic a vypít několik kališků šampaňského — to mne nestojí namáhání *šádne!* — A konečně, až Mottl nebo Beneš* umrou, pošlou jim princové kytky a věnce? Proto také Mottl a Beneš ani s tím nespíchají. Vypadají jako buci.

Marné mluvení, „že to při našem obecenství nejde“! Že není u nás dosti elegance. Kdopak je tím vinen? Když vejdu ke krejčímu a řeknu mu: „Ušijte mně za 6 zl pěkné kalhoty,“ může on je ušít přec krásny a elegantní *jak chce* — ne? Vůbec ty předsudky stran české elegance! Právě dnes jsem četl novou báseň Rudolfa Pokorného a ta začíná také:

*Český salón! Kdo ho zná a kdo ho viděl?
U nás jenom cizák po kobercích chodí!
Za rukavičky Čech vždycky by se styděl...*

Nesmysl, kolego, nesmysl! Naši politikové například ani jinak *nepracujou* než v rukavičkách! A přec jsou to dle doslechu také Češi.

Povídám, že se mi stýská. A nejen to — bolest mi může utrhnout až srdce! Co nám už historie lidstva zaznamenala slavných, věhlasných, vznešených, vskutku nóbl krejčů! Jsou to Henry Busch († 1666), Španěl Herman Mayla († 1679), Němec Stulc v Londýně, Němec Storch tamtéž, Němec Rutsch v Petrohradě, Němec Staub v Paříži — Čech není ani jediný mezi nimi!

Uvádím ještě Němce Welzla, jenž byl krejčím korunního pruského prince, napotomního to krále Bedřicha Viléma IV. Potkali se, princ a krejčí, kdysi v Karlových Varech.

„Jak se vám tu líbí?“ ptal se princ.

* Ostatní krejčové pražští zlostí asi puknou, že jmenuju pořád jen Mottla a Beneše! Just!

„Společnost tu není přec ještě jen dosti vznešená,“ odpověděl krejčí pohrdlivě.

„Nunu,“ chlácholil jej princ, „všichni nemůžeme být krejčí!“

Nebo také ještě Němce Hugona Hoyera v Lipsku. Řekl-li zákazník: „Hoyeře, — nejsem vám dlužen ještě za kalhoty?“, odsekl Hoyer: „Zeptejte se v mé kanceláři!“ Proto přece zaměstnával týž Hoyer čtyry advokátní kanceláře jen svými upomínkami; to je ale už něco jiného!

Můžeme podobnou pýchu vyprávěti o některém českém krejčím?

A když krejčí Němec v cizině zbohatne, vrátí se pak do vlasti a stará se jméním svým o povznesení a slávu svého národu. Takž například dotčený již Jiří Stule dal Němcům sta a sta tisícův na školy a jiné ústavy a postavili mu za to v jeho rodišti Kippenheimu krásný pomník. Zkrátka: Němec s pýchou počítá krejčí „mezi velké občany své, do třídy oněch ‚selfmade-man‘, kteří jako Peabody nebo John Hopkins, Harvard nebo Smithson jsou rovněž pýchou americké republiky“. — Krejčí Čech ale jde obyčejně vandrem do Vídně, koupí si tam v Mariahilfu tři domy a nadává pak Čechům „pakáž!“ —

Zesnulý Izák Moses měl tedy svého básníka. Rovněž ho měl „velký“ berlínský krejčí Landsberger, o němž dějiny vypravují, že „vynikal v paletotech“. A rovněž ho má nynější berlínský spolek krejčovský „Zur gold'nen Hundertzehn“. Zato sobě jmenovaný již Hoyer, o němž ještě podotýkám, že vynikal zase „ve vestách“ a že zákazníkům rád propůjčoval ekypáži svoji (Mottle! Beneš!), zato sobě tedy týž Hoyer obstarával „svoji poetickou potřebu“ sám. Jeho denní humoristické inzeráty bavily a lákaly celé Lipsko, a když už přece někdy nevěděl „co“, oznámil v novinách alespoň, že „dnes krejčí Hoyer nedá do novin oznámení žádné“.* Vůbec — chlapík! Vždyť i náš Herloš popsal jeho dílnu, kde se prohánělo šedesát tovaryšů oděných v červené vesty a červené spodky a kde prý to „vypadalo jako v pekle“!

* Čti o něm ještě jiné pěkné věci ve spise Schmidt-Weissenfelsově.

Ano, ano: krejčovina, odívající nahá lidská těla, a poezie, halící nahé lidské myšlenky v roucha zdobná, jsou tedy velmi blízce příbuzny. Jsou to vlastně dva květy jediného stromu, dvě sestřičky blížanky.

Nezdá se vám, když se jen tak povrchně rozhlédnete po národu českém, že se národ ten skládá polovinou z krejčí, polovinou z básníků? (Při bližším dohlédnutí ovšem se tu a tam zpozoruje také nějaký švec nebo nějaký úředník, ale jen tu a tam.) Jak krásné by tedy bylo, kdyby panoval přátelský poměr mezi krejčovstvím a poezií u nás jaký jinde, nebo ještě přátelštější než jinde! Kdyby jedna polovina národa, krejčové, peníze vydělávala a druhé polovině národa, nám básníkům, ty vydělané dávala! Kdyby krejčí si na noc lehl s útěšným vědomím: „Zejtra mne bude opěvat poeta laureatus X.“ — a básník kdyby ráno vstával s příjemným pocitem: „Dnes mne bude živit krejčí Y.“

Což je o to, básníci nemají také už *teď* pražádnou o práci nouzi, zákazníků je dost a dost! Neujde *jediný* den, aby člověk český básník neobdržel lichotivý pozev ku sepsání nějakého proslovu, příspěvku do slavnostního nebo neslavnostního časopisu, do album atd., a je-li básníkem skutečně oblíbeným, obdrží pozvy také dva a tři! Jenže je jedna při tom nepříjemná stránka: že za všechny ty příspěvky se nic neplatí a že také básník potřebuje konečně času na výdělek vlastní. Avšak to je záležitost jeho arci čistě osobní a národu do ní pranic není.

Také mně teď napadá, že kdyby zákazníci platili pak krejčům, jako platí dosud básníkům — — ale což by nebylo i to pěkné, kdyby jedna polovina národu umřela hlady v náručí poloviny druhé!?

Jenže — achich! — naši krejčí *nejsou* ideální, *nejsou* obětovní, *nejsou* pořádní, že z toho zásnubu vzdor mému domlouvání nebude přece jenom asi nic!

Co platno — my básníci budeme si muset pomáhat tedy také nadál sami! Mám myšlenku, pěknou, slibnou! Oznámím ji co nejdříve inzerátem — prosím ale hned teď p. t. laskavé obecenstvo, aby si ho pak jistotně a milostivě všimlo.

V čele inzerátu bude sedět černá figurka u psacího stolku:

pán, vousatý, s cvikrem na nose a husím brkem v ruce — s hodně dlouhým brkem, aby byl naznačen vzlet. Ta figurka musí být, jako musí být věrné vyobrazení švába před „práškem na šváby“ a vyobrazení německé myši před „jedem na krysy“.

A pak budou slova. Asi:

„*Básně* (5 zl a výše), *přípitky svatební, spolkové a politické* (3 zl a výše), *merendy* (10 zl a výše), *proslovy* (20 zl a výše), *verše do památníků* (1 zl a výše) a všechny toho druhu práce zhotovuje solidně a rychle J. N. ...

 Za novost myšlenek se ručí. — Zboží konfiskaci propadlé vymění se co nejochotněji za jiné. — Spokojí-li se objednavatel politického proslovu, přípitku atp. se staročeskými frázemi, obdrží značnou srážku.“ —

Snad se mi to povede — co ?

Arci — štěstí právě nemám! Abych neudělal naposled finanční i poetický bankrot — —

Už jsem na tomto místě oznámil *několik podniků pěkných*, ale zákazník se mi nepřihlásil ještě *nikdy žádný!*

NÁRODNÍ LISTY 17. srpna 1884

△ V Praze 30. srpna

Kdybych se chtěl stát otcem, mohl bych jím teď být den co den. Každý okamžik se mně na ulici kutálí už zas nějaké dítě vedle boty, a sotva jdu o dvacet kroků dál, už tu leží na chodníku zase jedno — roztažené, na břicho připláclé, zrovna jak odněkud z nebe spadlo. Ale pokaždé, nežli se rozhodnu, zda „mám či nemám“, a nežli přemohu svůj mládenecký stud, už je tu nějaká ženská a sebere si je.

Bývá to obyčejně nějaká takzvaná „chůva“ — myslím, že je těch chův celý kór a že jsou placeny od státu, aby sbíraly po ulicích děti. „Hapala, hapala!“ spustí chůva, „budem ty kameny bacat!“ — a je-li tu někde tady takzvaná „maminka“, přistoupí, chytne děťátko za ruku a líbá ji — líbá — no! Bývá mně té maminky náramně líto, když je jen trochu hezka, — hned bych jí místo té ruky malé, uprášené, nedorostlé podal vlastní ruku svou, hezky doširoka rostlou, aby si ji líbala třeba celou hodinu!

„Milostpaní už je v Praze? Tak brzy?“ ptá se některý kolemjdoucí „známý“. — „I prosím vás, už to počasí venku pro mou holčičku není! A pak — vždyť už by teď člověk umřel na venkově hlady! Povídám vám, dukáty kdybyste dával, nedostanete nic k jídlu. Všechno vezou do Prahy, aby utržili víc najednou — kvůli posvícení!“ — „A ta slečinka vedle vás?“ — „Ta je odtamtud z venkova — bude zde na vychování, vzala jsem ji k sobě!“

Však jsem si té holčičky vedle už také všimnul. Už jsem si tenhle týden všimnul takových alespoň padesáti. Chodí obyčejně v odpoledních hodinách, v průvodu starších dam, procházkou po ulicích, dívají se na krámy a lidi s velikým udivením a jsou v stáří tak od patnácti do devatenácti. Pěkné holčičky — jiskrné oči, boubelaté tváře, a také celá zevnější reprezentace tak slušná, že by za ni u firmy „Waldek & Wagner“

musil dát alespoň 6 zl. Patrně, že leta 1865 až 1869 byla, jak vinaři říkají, „dobrá leta“; nejspíš bylo tenkrát v pravý čas dost slunečního tepla a pak také v pravý čas dost mlhy, jak to příroda předpisuje, když mají se vydařit takové „hrozinky“ sladké.

Příliš mnoho krásy neměli bychom konečně ani žádat. Myslím, že by bylo dobře, jako máme všeobecnou normální váhu na mouku a normální míru na víno a normální ladění na housle atd., abychom měli také normální stupeň na ženskou krásu. Cimentační úřad by mohl mít dohled, každá „dostatečně hezká“ dceruška by měla například za levým ouškem punc, a žádný mužský by nesměl od ní větší míru krásy pak ani žádat. Co by bylo někde „přes“, považovalo by se za dobrovolný přídavek.

Tedy posvícení zahrnovalo milostpaní do Prahy! Nu ano, pražské posvícení jí vadit nebude, my Pražané jsme už demoralizovaní, my už jenom „posvíceníčkujeme“, o nějakém pravém posvícení, s tou „náležitou veselostí“, nemáme my ani zdání. Ostatně — také to posvícení na venkově nestojí u nás zrovna za mnoho. Jíst — jíst — a jenom jíst, a nic jiného! Šafráněné polévky, husy, kachny, kuřata, pečené telecí, zadělávané telecí, pečené skopové, vařené skopové s mrkví, výrazkové koláče — v jídle výběru dost, ale ke všemu jídlu pivo — pivo — a zase pivo — nanejvýš trochu rosolky pro ženské — děsná jednostrannost, až do duše to citlivého člověka urazil! Kde jsou ty krásné doby, kdy jsme měli alespoň svou slovan-skou „medovinu“! Jsme národ degenerovaný — nejsme vlastně už ani národem: nemáme národně co pít!

Co pít?! — Otázka ta předstupuje právě nyní, v době blížícího se tedy posvícení, s opravdovostí až drsnou. Když mám žízeň, chci ji uhasit; nejsem jako onen hypochondr, který nepil, ač žíznul, a napsal o tom slova tato: „Co bych pil? Víno není zdravé. Mléko příliš zasycuje a působí v žaludku kyseliny. Pivo má nescíslně mnoho vad a vaří se z vody; vodu ale pít věru se rozpakuju. Dešťová voda zabírá do sebe ze vzduchu tolik hmyzu a jiné nečistoty, že musí být škodlivá. Studničná voda ale není ničím jiným než dešťovou vodou, jenže zemi ještě více znečištěnou. Říční voda je pak ještě nečistší a člo-

věku je až zle, když si vzpomene, co vše se dostává do ní. Stojatá voda je mimoto plná červů. A mořská voda je plná soli. Co tedy pít!?”

Já nejsem hypochondr a už jsem řekl: když mám žízeň, chci ji uhasit. Jenže čím, aby to bylo dobré, zároveň ale také nové, originální, naše české, poctivého Čecha důstojné!

Víno? Už je pili staří Židé, ba i nejstarší Židovky. Zakládáme si na bohatém výběru dnešních našich vináren. Ale staří Médové měli také už přes 60 druhů různých vín, a rovněž tolik Peršané staří. Nebo domníváme se snad, že když si stavíme láhve šampaňského do ledu, činíme tím něco nového? Nebo když si víno kořeníme a jinak připravujeme? Už si je kořenily před dvěma tisíciletími ty Židovky staré a chladily je „ledem a sněhem rozpuštěným“ — 2000 let před námi!

Pivo? Diodor a Herodot a Athenaeus vypravují, že pivo vařili rovněž už staří Egypťané, a sice hned dva druhy, silné a slabší, tedy už „ležák“ a „obyčejné“ zrovna jako my.

Kořalku? Není slovanská. A pak byla známa také už za nejdávnějších dob řeckých. Čtemeť v Odysseji (IV, 220), že Helena nalívala Telemachovi nápoje kořalečního.

Snad řekne některá naivní dušička: „Nahraďujme tedy *množstvom!*“ I ty dušičko drahá, — vždyť my nemáme ani talentu k tomu! Vzdor tomu, že se říká, že u nás veškerý život společenský je vlastně jen „život hospodský“! Tudyhle sdělovaly německé časopisy udalost následující: Po Starhemborském jezeře plul parník a na něm opilý Bavorák. Překážel tak všem spolucestujícím, že mu kapitán hrozil trestem. „Zahroziš-li mi ještě jednou,“ obořil se ale na něho Bavorák, „vypiju ti tu kalužinu zde a pak si můžeš svoje sáňky táhnout domů pěkně po suchu!“ — Mohla by taková národně sebevědomá, přímo velkolepá fráze splynout z českých rtů? Vidíš, zlato, a takovými co do pití byli Němci už odjakživa! To je jejich nejvlastnější obor, a chceme-li vůbec v něčem s nimi zápasit, jen zde ne — zde jsou nepřemožitelní!

Nebo řekne jiný: „Vymysleme si tedy k pití nějakou garnituru — hezkou pranici — nebo přípítky pěkné!“ Nu pranice by byla věc arci hezká, už kvůli cviku — ale nového to není

přece také pranic! O já — dokud nebyla žandarmerie, mívali jsme pranic o každém posvícení, třeba i s nějakým mrtvým a několika raněnými, — ale teď! Arci jsme se ani v nejpěknějších svých posvícenských časech nemohli rovnat už zas například posvícení staroegyptskému, odbývanému v Bubastisu výročně na počest Hathory; při jediném z nich měli tam kdysi jedenáct set mrtvých! To si myslím! — A co se týče přípitků — komu a čemupak bychom připíjeli? Naším politickým úspěchům? Jeden druhému? Myslím, že se nemáme ani tak rádi? Nebo dámám? Galantnost by u nás byla arci něco naprosto nového! A mohlo by se to dít po způsobě římském: kolik písmen ve jmeně, tolik za sebou skleniček na zdraví! Jenže „Marie“ a „Anna“ například nesmí galantní Čech přece říci, on musí užít diminutiva, a „Maroušek“ a „Andulinka“ bylo by hned osm a devět sklenic za sebou. A na tolik nestačí náš talent!

Rozpaky věčné, trapné! Medovino — medovino, proč jsi nás opustila! — Ondy stálo v Palečku, že prý — se vzhledem k politické naší statečnosti — by mohla *cukrová voda* být tak asi naším nápojem národním.

Tedy snad přece naděje! Zkusme toho, a to raděj hned o nejbližším posvícení! Já arci posvícení nesvětím, ale zkuste toho vy ostatní. A podejte do redakce pak spravedlivou zprávu, jakže to chutnalo k vepřové s knedlíky a huse se zelím! Ale — mluvit pravdu!

Prozatím nechávám tedy věc nerozhodnutu. A prosím jen za odpuštění, že jsem *dnes* už lámal si zde hlavu s otázkou posvícenskou. Mohl jsem ovšem týden ještě čekat, ale víte — konkurence je zlá věc — českých fejetonistů je teď mnoho, mohl by mi některý předejít! Kdybych ode dneška za osm dní psal už „štědrovečerně“, také byste se nesměli divit.

Říkají, že všichni ti fejetonisté jsou vlastně moje děti, že jsem tedy přece jen už otcem. Pěkné děti — brát svému otci sousto od úst! A půjde-li to tak dál, — já je vydědím! Odkážu krátce a dobře všechn svůj majetek mimo rodinu: sloh slavnému eráru, myšlenky zastupitelstvu obce pražské a vtip Klubu českých poslanců neb jinému ústavu chudých!

△ V Praze 6. září

Milý andělíčku strážce můj, prosím tě z gruntu upřímné dušičky své, buď tak hodný a dej dnes pořádně na mne pozor! Kdykoliv mně napadne nějaká myšlenka závadná a já se zahledím do stropu, abych ji stylizoval, mrkni na mne; kdykoliv nasadím péro, abych napsal něco, co nemá být, klepni mne holubím svým křídlem přes prsty. Dnes týden jsi mne na okamžik spustil nějak z očí, já jsem nějak zavrával a už jsem hapal — vidíš, vidíš! No — já ti nečiním výčitek, já vím, že jsi za všechna ta leta měl se mnou túru pořádnou, a pak — vždyť je zejtra tvůj svátek! Já ti tedy přeju všechno dobré, štěstí a zdraví a abys se jednou po smrti radoval s patronem svým v nebeském království! —

Nač bych mu také dobráčkovi výčitkami ztrpčoval ještě život, teď na podzim, kdy bude mít s námi chlapečky beztoho kříž náramný! Ano, podzim patří nám, zrovna tak jako jaro a leto patří zase holčičkám, jejich smíchu, písním a hrám. Když bouře se líhnou ve skalách, když dusní větrové vyzývají k boji a zápasu, tu vycházíme my z teplé jizby směle ven na ulici a hrajeme „špačka“. Nebo opouštíme i ochranné zdi městské, postavíme se někam do nevlídné pláně a pouštíme „draka“. Já teď už pro „špačka“ arci nejsem, musít se při něm kulhat jenom na jedné noze a já už kulhám na obě; ale papírového draka mohu pořád ještě pouštět vzdor tomu, že pro politiku nemám takto talentu ani za mák. Víím o velmi pěkných dracích, u Brandejsa a pak „u města Paříže“; je na nich ten „obraz satanáše“ vymalován zcela přísně dle bible: má čtyry nohy, dvě netopyří křídla, šupinaté tělo, hadí ocas a hlavu až děsnou — mužskou hlavu, protože žádná ženská není drakem!

Zdalipak tatíček Žižka za svého mládí také pouštěl „draka“ a dupal nezpůsobně nožičkama, když se mu špagát otočil

kolém cimbuří trocnovského? A zdalipak Jeňiček Huš kulhával u břehů Blánice za „špačkem“? Nebo hrál si malý Jiřík z Poděbrad na „kokše“, na „umrlého žida“ nebo „žumpu“? Ty otázky nejsou tak hloupy, jak vypadají. Skoro všechny hry našich dětí jsou tisíce a tisíce let staré a je to bolestný nedostatek pramenů pro dějiny naší české vzdělanosti, že o dávším tom hraní svém nevíme ničeho. Nemáme české Odyssey, aby nám vypravovala, jak naše Nausikaá s děvčaty nebo hrdinný Láodamás s Haliem hráli si v míč. Aniž české Aeneidy, z níž bychom zvěděli, že už nějaký náš mytický „Dionýsos“ mrskal „káču“. A v Rukopise není o hrách dětských už docela ani zmínky — věc povážlivá — pozor, pane profesore Hattalo! My jsme si navykli hledět na dávnou minulost svou jako na dobu pohřebně truchlivou, na bývalé své lidi jako na samé vyzralé hned muže, naprosto nepřístupné nějaké veselosti mladě svěží. Abychom takhle někde četli, že náš vousatý pedagog Komenský jezdil mezi dětmi na holi, — jak to vypravuje Alkibiades o moudrém Sokratovi! Nebo že náš Sofokles — kohopak bych u nás honem přirovnal k Sofoklovi? — kdykoliv byl unaven psaním, vyskočil, pustil si se špagátu po pokoji „vlka“ a z měrného jeho vytí si vyslouchával glykonejská metra tragických svých sborův! —

To slovo „vytí“ a ten hukot vlka přivádí mne ale k počátečným myšlénkám mým zpět. Ano, podzim patří nám, „mládeži mužské“. Děvčátka nemají her podzimních, mají jen hru jednu, ale ta je také více uměním než hrou, víc na prospěch nám ostatním a na blaho naše než pro radost jejich vlastní. Míním hru na piano, do které se teď na počátku školního roku děvčátka pustí zase s obnovenou silou.

Jak se těším, až ty holčičky budou do svých ústavů hudebních putovat zase v celých houfech, každá s kabelí na ruce a s nápísem na kabeli „Musik“, aby to přec každý potkávající věděl. A každá z nich má „talent“, každá — tvrdí to pan učitel najisto, ano, říká to i vlastní její matka, která ten talent „pozorovala už dávno“. Jen ať tedy žádná z těch tisíců, které teď zase přibudou do Prahy, neopomene honem si koupit noty. To bude rozkoš! V naší ulici je například asi dvě stě

oken, snad víc. Počítám pět oken na jeden byt a na každý byt jenom jedno piano — čtyřicet pian kolem mne a u každého „talent“!

Pořádný pražský byt bez piana nelze si ovšem ani myslit. Proto také může v každém inzerátu hledajícím strávničky pak stát „Piano k dispozici“. — „To mi připadá,“ řekl mi tyhle dny kdosi — známý, starý mrzout —, „jako by tam stálo: „Pro domácí zábavu máme trojbarevné kotě, které strávničky mohou štípat —!““ Barbar! Já nevím, jak mohou být lidé tak beze všeho vyššího smyslu! Oni tomu umění i nadávají! Říkají mu „mor“, „pianosis“, a přemýšlejí, jak prý by se zákonitě hraní na pianě dalo obmezit! Že prý už není dnes ani žádná hlídačská bouda, aby v ní nebylo piano. Že prý je to k zbláznění. Že prý je šťasten ten, kdo je hluchý!

Povídám: surovci! — Co mne se týče, já už se upřímně těším na zimu. Mám celou řadu známých rodin, půjdu od jedné k druhé. „Slávku,“ řekne tam maminka, „odříkej panu Δ tu báseň, víš?! Pane Δ , on umí vaši báseň!“ A Slávek spustí. Jaké to porozumění, jaké proniknutí, jaké nuance! Už při desátém slově točí se mi hlava jako mlýnský kámen a já slyším už jen hukot — pak pauzu a pobízející maminčino: „No tak!“ — a zase hukot. Konečně, asi tak v polovici, zůstane Slávek už nadobro vězet a dá se do breku. Ano, tu pak básník s hrdoostí cítí, jakže jeho poezie působí a vniká do živého!

„A teď ty, Pepičko, zahraj panu Δ něco na pianě — víš to, co už dobře umíš!“ A Pepička, „talent“, si sedne, odpočítá klávesy a prsty a spustí to, „co už dobře umí“. Jaké to zas geniální zacházení s hudebním rytmem, jaké naprosto původní rozlušťování „křížků“ a „béček“! Ona ovšem Pepička také někdy ještě chybí, ale ona, čtveračka, ví sama dobře kde, a zatřese přitom pokaždé hlavou. V každém taktu zatřese hlavou dvakrát nebo třikrát. Rozkoš! Člověk cítí, jak mu při té božské muzice tvář zrovna až kamení, řekl bych: blbne. —

Achich — hrajeme si. Chlapečkové, holčičky — celý národ si teď hraje. Máme teď všichni zároveň se školskou mládeží vagece — den co den zábavy, slavnosti, jubilea — bavíme se bezstarostně jako dítě, jehož smích zní, i když je smutek v domě.

Řekl jsem, že nám veškerá dávná, ano i bližší minulost naše připadá jen a jen opravdově, jako by náš národ dříve nebyl býval nikdy ani mlád. Jako každý jednotlivec, má ovšem také každý národ své mládí, svou dobu řehtaček a točících se obručů, a ta — zdá se — přišla nám tedy teprve teď, po několika tisíciletích. Rosteme nejspíše od vousatosti k holosti, jako Lancelotova klisna, jižto zíně také „pozpátku“ rostly. Od síly k slabosti.

Mnoho v tom působí „cvik“. Milo, atlét krotónský, měl telátka ve své stáji. Zdvihal je den co den a nosil kolem. Činil tak rok dvě leta, až pak celého dorostlého býka nesl arénou, za potlesku všech občanů krotónských.

My jsme před dvaceti lety také ještě nosili celého bujného junce českých požadavků, hravě a svižně, za potlesku. Od té doby jsme se ale cvičili „pozpátku“ — a dnes už se potíme a hekáme, ačkoli už — klep! klep! — pročpak mne klepáš hned dvakrát za sebou, ty můj andělíčku strážný!?

Nu — pac a pusu, andílku!

△ *V Praze 20. září*

Podzim je zde: slunce sestupuje, noční mlhy se rodí a vítr si už chvilkami zahvizdne na komín sem, na komín tam, jako by zkoušel píšťaly, než spustí ty své varhanové, bouřné, podzimní písně. Podzim je zde: chlad plazí se po přírodě a vše, co za leta rozkládalo se do bezstarostné šíře, zase se zimou scvrká, malí a choulí do sebe. Také člověk, nedávno ještě v letní bujnosti se roztahující, již se zase zavírá sama do sebe a sviňuje v klubko.

Celý člověk se scvrká, celý člověk stahuje se k vlastnímu svému srdci, a tím se stává zase lepším, citelnějším, starostlivějším o sebe i o jiné. Páni manželé sami sobě slibují, že letos stráví za zimy po hospodách večerů co nejmiň a zavěnují se rodinnému životu zcela. Paní manželky zase samy sobě přísahají, že do divadla půjdou „jen někdy“, do plesů „skoro nikdy“ a že vůbec učiní, seč budou, aby za zimy ušetřily, co rozplývaly po letních bytech a cestách. Nejspíš ale nebudou letos všichni dohromady zase ani o málo lepší, než byli všechna leta předešlá, a je snadno možná, že se nepolepším ani já, ačkoli mám zrovna teď náramně dobrou k tomu vůli. Já nevím, co to je, ale pořád mi teď něco říká: „Staň se letos dobrodincem lidstva! Vždyť ti to při tvém obrovském duševním nadání nezpůsobí ani obtíží žádných! Prosím tě, učiň si tu radost!“ — No — když si tak domlouvám — !

Nejspíš zarazím nějaký nový spolek. Beztoho už myslím na něj skoro celý týden. Rovnal jsem si tyhle dny totiž veškeré letos mne došlé telegramy, prohlížel jejich češtinu, jejich pravopis — zrovna jsem se lekl, na jakém stupni nalezá se ten český pravopis telegrafní! Dejme tomu, že jsem obdržel například sto telegramů, — zajisté nebyly mezi nimi ani dva, které byly správně psány česky! V telegramu například

před dvěma dny teprv obdrženém a dvanáct slov obsahujícím — deset pravopisných chyb! Patrně je to jen nedokonalost užívaných telegrafických pomůcek, neznajících dostatečně česky. Nevím arci ještě, v čem vlastně ta nedokonalost vězí, zdali v drátu, nebo v klepajícím aparátu, nebo v užívané „Telegraphendrucksorte Nr. 101 (Böhmisch)“, nebo snad v kancelářském ingoustu, v peru, tužce — to ale vyzkoumat a napravit bylo by právě úkolem mého spolku. Spolku nadmíru blahočinného! Považme si jen zoufalost dotýčného pana telegrafisty nebo slečny telegrafistky, když věc tak nedokonalou musí dát z ruky! Když si pomyslí: „A teď dostane ten telegram do ruky člověk vzdělaný — bude počítat chyby — bude se zlobit — snad i mně samotnému se smát!“ — To je situace pro ubohého věru děsná! — Ne, ne — té věci musí se nějak důmyslně odpomoci! Jak? — nu to bude starostí právě toho spolku.

Věděl bych ale ještě jeden spolek jiný, také velmi pěkný, třebaže jen důležitosti lokální. Naše tramvajová společnost postavila konečně, nevím honem po kolikaleté už blahodárné činnosti své, na chodnicích poblíž jízdné své dráhy sloupky, na označení stanic. Hezké sloupky, se šípy, s ciframi, s nápisy, barvičkami, se vším. Můj nový spolek by si tedy zadal za dovolení, aby směl zrovna vedle těch sloupek staničních postavit ještě sloupky jiné, s obširným zas pro obecnstvo výkladem, cože všechny ty věci na těch tabulkách tramvajových vlastně znamenají. Když čte například zrovna „u Platejsu“ nápis „do Prahy“, aby si hlupáček čtenář nemyslel snad, že se nalezá někde ještě v Brandejse. — Po Příkopech pak jsou pod tabulkami větší docela ještě jedny menší, mající nahoře české „V“, pak šíp a pod tím zase německé „W“. Co už tu bylo lámání hlav, co vlastně rovnoprávné ty písmeny znamenají! Obecný výklad míní, že jsou to zkráceniny: „Výška vody“ — „Wasserhöhe“; poněvadž ale ani nejstarší pamětníci nevědí zcela určitě rok, když voda z Vltavy šla až sem na ty tabulčky tramvajové, nenalezá výklad ten hrubě víry. Je ovšem možno, že některý konduktor tramvajový pravý význam ví; ale zastavovat vagóny a ptát se je obtížno — proto

tedy spolek a pěkně a obšírně napsaný výklad pro blaho obecné! Arci — český a německý, už kvůli tomu, kdyby přijel do Prahy ještě jeden divadelní vlak vídeňských Čechů. Prosím vás, byli mezi těmi „vídeňskými Čechy“ také — nějakí Češi? Potkával jsem jich celé houfy, ale českého slova jsem z těch houfů nezaslechl!

Divadelní vlaky nějak teď ochably. Proto je ale Praha přeplněna nových tváří, mladých, svěžích, horečně zvědavých — studentíci a studentice, „setba na podzim“, jak jim Purkyně říkal. Také se jim říkává „naděje vlasti“, ale s příděchem beznadějnosti. Což o to, zní je dobré, pevné, ono předrží tak lecjakou zimní bouř; když ale naši národní hospodáři jsou tak zázračně obratni, že přivádějí nazmar zas setbu za setbou, generaci za generací! Jak krásně se to u nás zelenalo už po několik jar, jak svěže vypadal ten náš dorost, a jak stlučeně, smutně, zněměle vypadá teď náš vzrost!

Sami ovšem nemají hned času pomýšlet na všechny ty věci, ti páni studenti procházející se poprvé Prahou. Vlast je sice zcela pěkná věc, ale —! Vědy, ideály jsou bez odporu také pěkné věci, ale —! Předně musí student studovat, co ještě nestudoval, on musí, jak tomu zcela upřímně říká, „studovat život“. Ach jaká poezie je v tom prvním samostatném vstupu do „života“ — například do velkoměstské kavárny! Sedět rovnoprávně mezi rovnoprávnými, pán mezi pány! Na otázku „Do které kavárny chodíš?“ moci dát zcela určitou odpověď! Probrát se zde padesaterými časopisy! Znat už všechny sklepníky jmenem a tomu nejmenšímu smět říkat „pikolo“! Jaké povznesené vědomí, když při vstupu do kavárny sklepník, ani se více neoptav, volá hned do kredence: „Silně bílou!“ Jaká pýcha, když kavární héros na kulečníku, obdivovaný mistr v karamboláži, řekne k ostýchavě se dívajícímu: „Prosím vás, pane, podržte mi to tágo!“ A pak — pak u stolu zas ty společné kritické rozbory básní a básníků, to uvažování záhad filosofických, politických, světových — hodina mjí přitom po hodině, rozmluva přenesse se z kavárny na ulici, trvá procházkou po nábřeží a Ferdinandovou třídou až do večera, je pořád stejně živa, každý debatář má své „stanovisko zcela zvláštní“,

svůj světový názor „naprosto nový“, každý se cítí, jeden druhého obdivuje — i vždyť my to známe, vždyť jsme my byli „zrovna takoví“!

A pak divadlo — divadlo! Tonout tam v záři světél, v moři hudby, v kráse malované i živé. Mít hned první den mezi herci své miláčky, ba bohy. Horovat dnes pro paní Malou a zítra pro paní Bittnerovou. Zamilovat se do baletky, do té s tím nevýslovně milým výrazem v očích a přímo dětinskou nevinností na své tváři. A vyzkoumat divadelní dvířka, kterými ta beruška po představení odchází, jít uctivě a zdaleka za ní — hodně zdaleka — den co den — až pak najednou spatřit, že na ni čekává — — ach ta ošemetná! — ona za to sice nestojí, ale co platno, když uvnitř v prsou bolest páli a víří, když není pokoje, dokud nenapsán celý svazek básní, celá řada novel, — i požehnej jim tu radost samo milostivé nebe, vždyť jsme my jí užili taky!

A studentice? Hned prvního dne se naučila živé růže připínat si moderně k pasu, k boku, na rameno, na předloktí. A dne druhého ohlíží se už toužebně po těch moderně rudých kloboucích, rudých šatech, rudých šerpách — děsná móda! Tu zajisté spatřila některá bláznivá modistka v mořských lázních na nějakých bláznivých Angličankách a honemhonem nám ji přinesla do Prahy. Některá dáma vypadá v tom jako podlouhlá muchomorka natřená cinobrem od hlavy k patě, a mezi tou rumělkovou záplavou mihají se drobné bílé puntíčky, „vzorek“ — člověk musí odvrátit oči, chytá se ho závrát!

Ba mně se nelíbí teď na podzim už ani ty růže. Květinářské umění protáhlo dobu růží a fialek přes celý rok, ale nesluší to těm kytičkám milým. Schází jim kolem vlažný jarní vzduch, třasavé májové světlo, zpěvavé ptactvo, kvetoucí stromy, létavý motýl, celý ten drobný, živoucí mihavý jarní svět.

Je smutno, je podzim. A podzim ovládl už také duši moji. Jsem teskliv nevýslovně. Národ Komenských a Divišů — mne zklamal! Milovaný můj národ český se mi neosvědčil!

Upozornil jsem minule na „záhadu knoflíkovou“, na divnou okolnost, že „my mužští zapínáme vesměs levou stranu kabátů

přes pravou, kdežto zase pohlaví krásné, pokud knoflíků na šatstvě užívá, zapíná pravou stranu vždy přes levou“. Sdělil jsem, že o rozluštění záhady té zasazují se teď časopisy všech téměř národů, ale doposud bez výsledku. Že také já nevím případnou odpověď žádnou. A že „očekávám, co tedy národ!“

A národ? — Odpověď přišla *jedna jediná!* Že prý to ženské dělají — jen ze známého „*justamentu*“ svého! Aby prý měly *ve všem hlavu svou a vůli svoji!*

Národ mne zklamal. — Myslím, že nevydám k národu už jaktěživ provolání žádné!

NÁRODNÍ LISTY 21. září 1884

Snad nebylo v Praze jediného člověka, který by byl nebýval skálopevně přesvědčen, že „Praha musí Žofín koupit“. A mezi těmi skálopevně přesvědčenými nebyl snad jeden jediný, který by se nebyl domýšlel, že „Praha ho nekoupí přec“. Nu — už koupila, a my mručíme spokojeně jako medvěd, když ochutnal medu. Máme radost.

Žofín už jednou Praze patřil. Je tomu sedmdesát a něco let, co jej opatrní otcové naši prodali muži soukromníku — jedni tvrdí, že za 1000, jiní, že za 10 000 zlatých; dnes pak jsme jej koupili za 285 100 zlatých zase nazpět. Máme tedy dnes radosti za 275 100 zlatých. Kdyby ale byli tenkrát měli naši otcové na prodej ostrovů *deset*, mohli jsme dnes mít radosti za 2 milióny, 751 000 zlatých! — Je tu vidět zase starou pravdu, že „hloupost otců je požehnání dětem“. Achich — bude-li spočívat požehnání boží stejně na všech hloupostech, které pášeme dnes *my*, naši potomci se radostí zblázníjí!

Matička Praha dostala tedy do bohatého svého šperku ještě tu krásnou, jasnou „vltavskou perlu“. Ať si ji drží v plné kráse a čistotě! Jen ne vrtat — ne vrtat! Jen ať nepřijde zase nějaké kladívko, jako na městský park, a nedokazuje, že ve prospěch „městských financí“ má se kus krásy odprodat! Nynější zarostlá prostora Žofína je tak as minimum, jehož se zde přírodě musí popřát. Změny nějaké, nepatrné, stanou se arci — časem — času je na ně dost!

Předně ať slouží v středu města ležící ostrov obecnstvu, humanitě nekrejčárkové. Již jí sloužíval, právě za onoho soukromníka, jemuž Praha byla Žofín přepustila za cenu tak levnou. Starší Pražané pamatují se as dobře ještě na něho, na starého Gotlassa, jenž později cestou své dobroty zabředl do chudoby a také v nedostatku zemřel. Vysoká postava, nahrblá,

ve vetším šatě, s bílou hlavou a vlajícím šedým vousem dlouhým. Malíři si ho rádi zaprošovávali modelem, lidé si o něm říkali: „Tomu patřival celý Žofín!“ a bohatci mu ochotně a dobrovolně poskytovali podpor. Ale poznámka „Tomu patřival Žofín“ neměla do sebe škodolibosti. Neboť dokud mu Žofín patřil, měli chudí u něho vždy útulek bezpečný. Aby jim za zimy opatřil výživy, dal zametat cestičky ostrovní denně; nu a když byli první metaři hotovi a přišli hladovci jiní, dal zametat cestičky znovu — pořád lítalo z topolů zvadlé listí dolů. A takovým zůstal šlechtný Gotlass až do svého skonání. Byl-li obdařen penězi, nakoupil ihned chlebu a rozdal „chudým“.

Vzpomínka to ovšem jen důležitosti lokální. Ale koupě Žofína přišla jaksi à tempo — teď, když se slavná kapitula vyšehradská a slavná obec smíchovská usnesly, že rozlehlou pěknou Císařskou louku rozprodají na staveniště. Arci, arci — je to jejich soukromý majetek, mohou si s ním zajisté dělat, co chtějí. Ale je toho škoda. Již jsme se tak nějak vežili do toho Wachsmannova obrazu, v němž ideálně vyvedeno, jak by tam na levém břehu Vltavy vypadaly velké, celou Prahu osvěžující sady. Avšak — soukromý majetek! Když slavná kapitula nečinila dosud pro Prahu nic, nemusí pro ni učinit ovšem také do budoucna nic. Či potřebuje snad peněz na tu velkou, nad řekou trůnící baziliku, o níž už tak dlouho sníme? Totiž — „my“, kdykoli se na Vyšehrad zahledíme — — a slavná kapitula?

Teď by právě měla tak pěknou příležitost získat si pro nový chrám sílu nových, krásných vyšívacích věcí. Naše šlechtičny jsou sice vždycky ochotny přispět kostelům uměním svým, ale k ochotě té přistupuje právě ještě — móda! Vznesené dámy pařížské sedí totiž teď napořád u vyšívacích rámu, navykly si to v letních svých samotách, přenesly odtamtud do Paříže, a pilné to počínání jejich signalizují zpravodajové co „módu nejnovější“, rozšiřující se bleskorychle po veškerých salónech pařížských. Princezna Czartoryská a vévodkyně Chevreuse jsou v čele těch, které pracují pro kostely. Hraběnka Boulaincourtová, již dříve svým uměním proslulá, vyučuje výrobě

umělých, přísně dle přírody napodobených květin, jež pak dámy darují loteriím a bazarům ve prospěch chudých. Hraběnka Potocká zavedla z Auvergnských hor výrobu krajek a přivezla si také hned učitelku, starou selku, odtamtud s sebou. Teď chce mít ale každá dáma svou učitelku selku a stařenky ty objevují se s žákyněmi svými na všech promenádách a v nej-elegantnějších ekypážích — každá ovšem kvůli většímu dojmu v národním svém kroji.

To by bylo snad něco pro nás. Naše dámy zamilovaly si teď národní kroje. Dnes se objevují v nich při bazarech, v zimě přijdou v nich snad i do plesů, alespoň do některých. A kroje ty sobě as z velké části zhotovují samy. Dle vzorků Průmyslového muzea, dle obrazů Mánesových atd. To je ale pomůcka přec jen nedostatečná. Zavolejte si přece několik stařenek z Plzeňska a Prácheňska, které umějí ještě samy vyšít bílé nebo i zlatem a granáty pokryté ty krásné „holubinky“ české a také samy ještě vynalezat nové a důmyslné vzorky pro ně! Pozvete si z Moravy několik vesnických učitelek — vždyť znáte tu různou, zajímavou umělost jejich! Spatříme pak něco vskutku nového, i Praha získá jimi na pestrém dojmu. Vedle nynějších mladých, životem kypících chův a kojných od Plzně a Plas pak rovněž v národním kroji tedy ty stařenky — známe je, ty rozkošné hlavičky starých našich maticek, s vlasy jako sníh a tvářičkami jako míšenská jablíčka!

Ostatně — já zde něco prozradím. Od nějaké doby neuplývá *jediný* den, abych nebyl bezejmennými či sejmennými dopisy z venkova, rovněž pak ústním naleháním vyzýván, bych „přec jednou zase našim dívkám a ženám“ promluvil do dušičky. Že prý je to děsné, jak zase mezi sebou a s jinými teď němčí, jak se odnárodňují!

Však já neposlechnu. Setkám-li se s takovou stvůrou, však já si to spravím s ní ústně. Ale doufám, ano jsem pevně přesvědčen, že se nesetkám. Léta a léta se mně to již nestalo, že by byla některá Češka na mne snad spustila německy, ba musím říci, že i Němkyně namáhaly se vždy jen po česku zahovořit si se mnou. Nemohu si vůbec ani pomyslit, že by to mohlo být jinak. Vždyť to závisí přece *ode mne* — není-li pravda?

Račte si to jen každý hezky spravit pro sebe! Odvykejte si chodit se žalobami do novin— veškerá novinářská kázání nejsou v tom směru beztoho nic platna. Čtou je a přikyvuji jim jen ti, kteří beztoho souhlasí; jiní si jich ani nevšimnou. Zde může dát nápravu jen sám život, žádná teorie. Nestrpte, aby na vás Čech nebo Češka promluvili jinak než česky. Nehovte slabostem hloupých maminek jen proto, abyste mohli bavit se za to s jich dcerkami — sic budou ty dcerky v národním ohledu zase zvyků zcela tak hloupých jako dotýčné maminky jejich. Nedávejte sami sobě od případu k případu absoluci — „kvůli pohodlí“, „aby se neřeklo, že jsem umíněný“, „abych jim nebyl nepříjemný“, a za jiných příčin podobných. Buďte, jak se říká, „z této země“, neočekávejte pomoci odněkud z oblaků, vůbec odnikud, pomoc spočívá ve vlastní ruce vašil

Je-li teď zase nějaký citelný úpadek co do národního uvědomění, jsou jím najisto vinni mužští, ne ženy. Vlastenectví je věc mravní, žádající sílu opět mravní, — kdo ji má mít, ne-li muž? Tak rádi a také právem přirovnáváme ženy k pnoucím se břečtanu — ale břečtan se pne po skalách a po kameni, ne po třtinách.

Tedy předně: pryč s tím naším mužským „národním polo-světlem“! Vyhybejte se mu. Vylučujte jej ze své společnosti. Dokažte mu, že jím pohrdáte. Ostatní se najde pak hravě. Budeme-li my mužští všichni v národním ohledu statní, budou statny i všechny ženy.

A již bychom to ovšem viděli tak rádi. V každé literatuře je síla nadšených básní, vebíicích ženy tu co Polky, onde co Němkyně a zase co Francouzky atd. — nejen co ženy. Česká píseň ví dosud ale o českých ženách jen, že jsou „krásny“ a „dobrého srdce“, — to je sice velmi mnoho, ale také zas dosti málo. Už bychom rádi také u nás zapěli písně obsažnější!

△ *V Praze 4. října*

Zdali prý můžeme míti už nějakou „společnost“ českou? Rozuměj: zdalipak už je možno, aby u nás jako u jiných vzdělaných národů, v Praze jako v jiných městech velkých a živých, lidé se scházeli občas či zpravidla v bytech zvoucích je hostitelů, v skupinách společensky co možná pestrých, těšíce se vzájemně ze setkávání svého, přičiňující každý ku společné zábavě dle sil svých, osvěžující se vešpolek a ohřívající se druh na myšlenkách druhových? Je-li možna u nás „společnost“, je-li možný „salón“ jako v Paříži, kdež pro národ svůj ve směru literárním i uměleckém, sociálním i politickém vykonal divy? Jako ve Vídni, kde se cítí šťastným, kdo obdržel právo vcházet do domu a do rodiny v určitý den, kdy zde setkává se s předními spisovateli a žurnalisty, malíři a herci, vysoce vzdělanými důstojníky a dvornými boháči, s úředníky i diplomaty světového města? Jako v Polse, kde domácí salón — nebo řekněm spíše hostinná domácnost — vychovává národ? Atd.

Otázka ta se u nás teď rodí na počátku každé zimy. Jedni odpovídají k ní toužebným „ano“, druhí pesimistickým „ne“.

Pokusů bylo od roku 1860 učiněno více — ač ne právě příliš mnoho — ale téměř všechny ty „salóny“ a „společnosti“ a „smluvené večery“ skonaly záhy, hned v dětském svém věku, na oubytě. Jich podnikatelé, naši hostitelé, věru však tím vinni nebyli — byli jsme vinni my, nevděční jejich hosté. Bylo nám, upřímně řečeno, v těch společnostech nevolno, vzdor ochotě domácích hospodářů a veškeré líbeznosti domácích hospodyněk. Měli jsme se dobře, ale domnívali jsme se, že „se obětujeme“; bavili jsme se výborně, ale stýskalo se nám po našem hostinci, po navyklém místě naproti plyno-

vému plamenu, po kruhu denních sousedů. A z nejlepší, nejduchaplnější společnosti pospíchali jsme pokaždé přece pak ještě do té hospůdky své, jakoby na rekreaci po veliké nudě. A zde? Ovšem jsme zde cítili, že „tam“ to bylo vlastně lepší, neobvyklé, a tedy osvěžující, — ale zvyk — zvyk! — a příště jsme do té společnosti — ani více nešli.

Nalhávali jsme si pro to důvody ty nejrozmanitější, pravdy jsme nepřiznali. Neřekli jsme, že nedovedeme obětovati tolik z té „rovnoprávnosti hospodské“, mnoho-li třeba na udržení přátelského tónu ve společnosti vybroušené. Že nemáme pravých manýr a je nám obtížno si je získat. Ba že neumíme ani řádně ve společnosti mluvit, nám že „řeč se nelíhne“, jak Čech tak trefně o přiměřené vždy mluvě praví, nýbrž každé slovo, každý výraz že nám činí obtíž.

Člověk není arci samotářem. Je sice pravda, že velcí lidé rostou hezky daleko od sebe, „právě tak jako velké řípy“; ale to platí jen o vývoji ducha. Má-li ta velikost ducha vůbec pak být něčím platna, musí tak či onak dostat se zas do styku s lidmi; má-li člověk být pravým, celým člověkem, vyvinutým souladně jak co do ducha, tak co do citu, musí být odchován ve společnosti jiných.

My Češi toužíme dle veselého, svižného naturelu svého *vždycky* po společnosti, a toužili jsme po ní také ovšem v dobách těch, o nichž jsem se byl zmínil; ale zcela *přirozený* vývoj společenského života nesl se nám směrem takovým, že dosud pro „salón“ *nebylo* v něm místa naprosto. Rosteme přirozeně zdola, jako strom. Myšlénka národní nalezla úrodnou půdu nejprv ve vrstvách takzvaných „nižších“, v stavě selském, v měšťanstvě „drobném“, a zde ovšem „salón“, „společnost“ nebude mít místa také nadál. Měšťák řemeslník, menší obchodník a průmyslník, rovněž úředníček ovšem po útrapách denních vyhledává společnost, ale vyhledává ji přirozeně tam, kde ji najde nejsnáze, kde netřeba mu ohledů téměř pražádných, kde je pánem nejvolnějším, — v hostinci. V zadních světničkách hostineckých scházely se ty první vlastenecké společnosti naše a udržovaly nám v Praze českého ducha. V hostincích, ovšem již neskrývaně, rozbujel veřejný

a národní náš život od let šedesátých, vázaný napořád ještě na vrstvy měšťanské. A o ty vrstvy budeme se bohdá také opíratí do veškeré budoucnosti — a společenský život náš bude zajisté dle toho vázán tedy také nadál na jmenovaná místa společných schůzí jako dosud.

Ale nelze upříti, že týž život hledá sobě již i místa jiná. Rosteme, do národního našeho řetězu upínají se nám nové a nové kruhy. Máme zámožné inteligence již celý voj, profesory, lékaře, právníky, stavitele, inženýry, spisovatele, umělce, české síly zmocňují se velkého průmyslu a obchodu, vyšší kruhy úřadnictva již se neodnárodňují, ano i český vyšší důstojník pokládá již za záležitost mužné cti, aby osvědčil národní smýšlení svoje. Těm širým kruhům tedy již dřívější obzor společenský nestačí, ty domáhají se společenských pomůcek čtenějších, styků nových. Jim nestačí více ani ty velké naše „besedy“, jež osvědčily se býti tak výbornou společenskou pomůckou v letech padesátých i později, ba již ani divadlo, v němž národní ruch hýčkán a silen po dvě desetiletí celá.

Divadlo bude arci ještě také nadál a napořád *hlavním* centrem české společnosti, ale tato hledá si vedle něho tedy již i zábavy jiné, touží po rozruchu vzdělaných rozprav, povzbuzujícího, osvěžujícího rozhovoru, nechce se vždy jen dávat bavit, nýbrž cítí potřebu, aby k zábavě přispívala i sama, aby vyvolávala duchaplnou, ohnivě plápolavou zábavu z původní jiskry české. My asi již *všichni* přejeme sobě společných styků, při nichž by se dokázalo, že česká věda působí již na život, že česká literatura vniká do lidu, že české umění pozlacuje vír náš myšlenkový, styků, kde možno si porozmlouvat o všech důležitostech světa způsobem volným, vybraným — salónním.

Stejně asi smýšlí pohlaví naše krásné. Také u našich žen vystoupla vzdělanost na dříve netušenou průměrnou výši a jejich interes pro veškeré zjevy národního ducha osvědčuje se na všechny strany. K tomu arci připojuje se ještě, že krásná pleť má již od přírody vyvinutější vždy smysl pro výhody čilého společenského života, že žena má pro něj vždy téměř dostatek taktu a jemnocitu, ducha a vtipu. Máme pak v Praze na sta rodin, v nichž paní těší se poměrům tak příjemným, že jim

netřeba věnovat domácnosti, hospodářství svému *veškerý* svůj den a že vybývá mnohá volná chvíle, již mohou využítkovat pro zábavu ušlechtilou. A také ty upoutanější a nejzaměstnanější, když jen zábava bude vskutku ušlechtilá a vábná, dovedou si pro ni zajisté nastřádat ještě dostatek volné chvíle. — K nim, k těm uvědomělým českým dámám pražským, vznáším tedy prosbu: ujměte se společenského našeho ruchu! Darujte nám „český salón“!

Snad není doba pro pokus náš *scela* přízniva. Na národu leží tíha — z děsných politických neúspěchů našich. Rty sice oněměly, ale mysl naše bádá a hledí sobě objasnit původ a příčinu. Taková doba nebývá arci společenskému rozvoji matkou veselou. Při bližším styku mezi muži splývá tu pak někdy ze rtů slovo, plné sice pravdy, ale také plné trpkosti, nesvědčící valně o přátelské výměně myšlenek. Avšak čekat na lepší situaci politickou bývá neplodné, zhoubné a — strom roste dál, česká společnost se rozkládá šir a domáhá se nových květů.

Všemu nepříjemnému lze předejít, děje-li se výběr těch, kteří setkati se mají, s trochem obezřetnosti, se vzhledem k náhledům jich a osobní jich přízni. Beztoho bude dobře, když počátkové „českého salónu“ založí se všude v rozměrech jen skrovnějších, abych tak řekl přirozených. Jen nenazvat sobě hostí přespočetných, ač je-li vzhled na opakování se zábav, není-li na zřeteli snad zábava jen jedna jediná. A nečinit žádných „hostin“, které by přesahovaly meze a překazily tím již každý zas podobný pokus další. Nejsme v životě českém na nádheru, na přepych, na skvělost zvyklí, požadavky nás všech jsou skrovné a bude na prospěch věci, když míra té skrovnosti se neporuší.

Zkusme jednou zase, po celé řadě let, štěstí svého se zřízením českého „salónu“. Snad se nám nezvede všude a vůbec, ale *nějaký* společenský květ nám z té snahy přece vypučí. A kdyby nepovedl se nám ani jediný — nuž, učinili jsme pokus — a učiníme jej příštího roku zas, až se nám věc konečně zdaří zúplna!

△ V Praze 18. října

Zdalipak ta biblická služka Juditina (v kapitole 10) měla také „svůj kufr“? A zdalipak Agar, když nastupovala službu, přijela k Abrahámovým v drožce? Nejspíš. Proto také paní Sára hned od prvního okamžiku ji měla v nenávisti.

To nemají paničky rády, když nastupující služka přihrčí jim v drožce. Zrovna tak ne, jako když zas přijde bez kufru, jen tak s nějakým uzlíčkem malým. Kufr je u služby tolik co vlastní domek u dělníka: záruka za setrvačnost, solidnost. A přijde-li služka téměř beze všeho, je to paní důkazem, že je to „vandrovnice“, která na místě nevydrží, neboť — „Kámen často se hýbající neobroste“ čili „Hustá služba, řídká sukně“.

Všimli jste si už tvářnosti pražských ulic, když je patnáctého nebo posledního? Tak mezi šestou a sedmou vpozdvečer? V Praze jako kdyby bylo pojednou třikrát tolik ženských co mužských. Kde jaký ruční vozík a nůše a drožka, samý kufr. A kde čtyry ženské ruce, také kufr, a u každého nároží se ty ruce střídají, aby nepřebrněly.

Tohohle patnáctého se to ale zrovna až chumelilo. Paničky z letních bytů přišlé byly pražské příležitosti použily k výpovědím, z důvodné pomsty; rovněž byly služby vypovídaly, kde jen mohly, také z důvodné pomsty. V naší ulici se to hemžilo a svištělo jako v oulu. Vandrovalyť radovic Kačenka a doktorovic Nanýnka a hostinských Pepička a jiné ještě ozdoby chodníků našich domácích. — Kačenku, totiž Kačenčin kufr, odvezl její bratr hrnčíř na vypůjčeném vozíku hned za soumraku. — Pepička od té doby byla alespoň už desetkrát seběhla před dům — objednaný drožkář její pořád ale ještě nepřicházel. Tu se nabídl mydlářský učedník odvedle, že za tři šestáky Pepičku odveze; kufr konečně snešen, naložen a učedník jím hnul kupředu. Ještě nebyl však ani u rohu, když

tu přihrčel drožkář. Kde prý je ta služka z čísla ...? „Ta je už pryč!“ znělo z paterých ochotných ženských úst. — „Ale ke všem kozlům — vždyť mne objednala!“ — „Ano, to není hezké od ní,“ přizvukuje veselá Pepička, „ale co dělat — už je tatam!“ Ženské se smějou, drožkář konečně věci porozuměl, pohlíd jizlivě stranou na Pepičku, odpliv a prásk do kobyly. Pepička se loučí, se smíchem, hodně nahlas, ale trochu strojeně.

Od domu k domu, po celé ulici sem a tam bloudí mladá venkovanka. Kufr za ní přiveze teprv nejbližší fůra z jejího domova, zatím si děvče nese jen uzlík; ale nemůže najít dům, kde byla najala službu. Před čtrnácti dny byla přišla do Prahy, s několika buchtami v šátku, s několika krejcarey v kapse. V „kanceláři“, kam ji byla sprovázející hokynářka zavedla, dostala za tři šestáky červenou cedulku a šla s ní k „pánům“. Přijali ji hned, ona nechala jim svou modlicí knížku v zástavě a šla s hokynářkou zase domů. Dnes tedy má nastoupit — ale kde?! Zapomněla dům, jmen nezná, snad zapomněla i ulici. Vchází do průjezdů: „Zde je to! — Ne — zde to přece není!“ Stojí tu bez rady, pláče. Konečně se jí ujme jakás dobrosrdečná sousedka. „Moje milá, to musíte tedy jít se poptat do kanceláře.“ — „Já nevím, kde to je,“ odpovídá holka vzlykajíc. — „Snad se aspoň pamatujete, bylo-li to daleko odtud.“ — „Nebylo.“ — „Tedy pojďte hledat, zítra by vás paní nevzala.“ —

Večer již byl hezky pokročil, když se konečně hnula i černoooká doktorovic Nanýnka. Nechtělo se jí nějak do toho vandru, ač měla kufr na vypůjčené nůši už dávno naložený. Pořád ještě něco kutila, pořád ještě něčím pomáhala a nové služce vykládala povinnosti už asi podesáté. Také paní doktorová se s ní neráda rozcházela — ale nebylo více pomoci. Tedy jen už nůši na záda a s kuráží do světa! — V prvním patře vykoukala kamarádka Marjánka a sprovázela Andulku hned dolů před dům. Ty dvě se měly rády, byly k sobě upřímnny. Před domem si dávají ještě po hubičce a slibují, že v neděli se navštíví. Nanýnka jde, kamarádka se za ní dívá. Za čtrnáct dní povandruje také ona, ta kamarádka, vždyť právě dnes dostala výpověď. Zamyslí se — kampak půjde asi ona?

Zítřka poprosí tedy paní o služební knížku svou a půjde do některé z těch šedesáti pražských poptaváren čili „kanceláří“ hledat službu. Snad jí tu dostane hned. Někde poukazují služkám místa dle pořadu, bez výběru. Někde zas dle obsahu knížky, kdeže posud sloužila. Někde pak i dle šatů a zevnějšku; prostěji oděnou pošlou třeba do hospody nebo k „židům“, líp oděnou do míst příjemnějších. „Tam vás nemůžu dát, jste slabá,“ míní majitelka poptavárny. Nebo zas: „To bych pochodila, abych vás poslala k paní B.! Nosíte krejzlíky, jste moc nažehlena, a paní B. je na prádlo skoupa. Hubovala mi tady, že ta poslední potřebovala čtyry páry punčoch za týden a že ulehala v bílém nachtlajblu a bílé sukni, a ona sama že bere si do postele jen sukni strakatou!“

Nebo kdyby se Marjánce alespoň povedlo dostat slušnou službu dosti brzy! Ale některá paní posílá služku za služkou do kanceláře zpátky, žádná se jí nehodí. „Vy jste mně už starou.“ — „Vy jste mně slabá.“ — „Vy mi nejste nějak dost čista.“ — „Já bych radši venkovskou.“ — „Já potřebuju nějakou, která je v Praze už více známa.“ — „Vy mi, upřímně řečeno, vypadáte příliš nóbl.“ — A podobá se, že paní sama ani neví, co vlastně chce; jen to bývá ze všeho jasno, že nechce — hezkou. Z různých příčin.

Marjánce jde hlava kolem, když si na to všechno myslí. Času k hledání nazbyt není, když musí vedle toho pilně sloužit. Kdyby jí tedy aspoň dali v kanceláři jen cedulky, nechali jí chodit samu a neposílali s ní dohazovačky. Jsou to obyčejně treperendy, namluví člověku plnou hlavu. Jacíže jsou to hodní pání a co denně všechno vaří a mnoho-li si tam každá služka uspoří. A služku nechají stát přede dveřmi a uvnitř zase vypravují paničce, cože ta služka, kterou ani neznají, všechno umí, jak se všude dlouho drží, jak je pořádná, pracovitá, domácká. O muzice že nechce ani slyšet, milého že nemá. A všechny ty řeči jen kvůli nějaké obapolné diškreci, od služby i od paní! Když ale byly pospolu již na několika místech a buď žádná paní holku nepřijala, nebo holce žádná služba se nelíbila, omrzí dohazovačku putování a nechá služku přece jen chodit samu.

Snad uplyne těch čtrnáct dní také docela bez výsledku a Marjánka bude muset vysedět den za dnem pak v poptavárně! Zde ty holky sedí třemi řadami, stojí po všech koutech a čekají. Přejde-li paní elegantní, hrnou se k ní, perou se o ni. Přejde-li mnohá jiná, dají se do smíchu; něco už na ní vyhlídnou. Totiž ty, které v službách jsou jen málokdy a v poptavárně jako doma. Mnohá tam chodí po měsíce den co den; vysedí tam od rána do poledne, pak si koupí někde u hokynáře kus pečiva, vezme si jej do klínu a sedí zas do večera. Když dostane „cedulku“, jde, ale hned je tu zas. „Paní je hubatá.“ — „Paní je ošklivá, mně se nelíbí.“ — „Pán je ošklivý.“ — „Je to vysoko a moc lidí.“ — „Ptala jsem se dole, holky mají tam hlad.“ — Nebo jen krátce: „Já tam nepůjdu.“ — „Já to nechci.“ — Pánbůh ví, z čeho vlastně ty holky jsou živý!

A když se Marjánce poštěstí dostat službu, zdalipak za nových čtrnáct dní nebude muset už zase dál? A znovu platit v poptavárně, dohazovačkám, zase utratit ten groš těžce vydělaný? — Marjánce se zalily oči. Obrátila se, vešla do domu a letěla po schodech vzhůru. Inu — „táhněte žíly, dokud jste živý!“ —

Mezitím byla černoooká Andulka s nákladem svým došla až k novému sídlu a vyškrábala se po schodech do několikátého patra. Zazvonila a vešla pak do tmavé kuchyně.

„Jdeš pozdě — je půl deváté — už bych tě nemusela ani přijmout,“ znělo nevlídné přivítání panino. V Andulce se zatajil dech. Točila se ve tmě nevědouc, kam by složila svoje břímě. Konečně přinesla paní světlo. „Tamhle si postav kufr a doskoč alespoň honem pro vodu k pití. Kdybych si nebyla všechno opatrně obstarala sama, neměla bych teď nic doma!“

Andulka sebrala rychle džbán se země a letěla dolů. Proběhla dvakrát třikrát ulici, než se dověděla, kde možno zde navážít vody. Pak přiběhla bezdecha zpátky.

„A teď mi uspi zde to nejmenší!“ — Ale dítě k Andulce nechtělo, řvalo, bránilo se. — „Však ono dítě dobře cítí, ke komu může!“ bručela paní a vzala nejmenší zase k sobě. Zato obě větší děti nechtěly od Andulky, trhaly ji a ptaly se, umí-li po-

hádky. A mladému paninu bratru a dvěma jiným ještě mladým pánům, zde bydlicím, kteří byli do kuchyně přišli, aby si povšimli mladé služky, nechtělo se ani odtud. Svěží, červenolící, černoooké děvče se jim líbilo.

Andulka nevěděla, co si počít. Netroufala si ptát se, cože je na práci; vidělat, že paní je nevrlá k odpovědím. Vzala tedy nůž a dřevo, postavila se ke kamnům a začala si dělat na ráno tříšťky. Ani oči nepozvedla.

„Já vám pomohu,“ šeptal panin bratr.

„Jdeš mi do pokojel!“ volala paní na bratra ze dveří. „A vy, pánové, tu nemáte také co dělat! Pěkný pořádek — to by mi scházelo!“ — Mladíci se smíchem odcházeli. „A ty uprav na ráno sobě pec a v pokoji kamna; topíme už, kvůli dětem.“

Andulka vyhrabávala popel, rovnala uhlí a tříšťky, a byla zase hotova.

„Za těmito a tamtěmi dveřmi najdeš ráno šaty a boty; vyčistiš je brzy.“ Ještě ukázala paní Andulce hrnek, ve kterém má ráno přistavit vodu na kávu, řekla jí, kolik má koupit houssek, vystrčila jí košík a peníze na to přede dveře a dodala pak: „A teď si můžeš lehnout. Ale dveře z kuchyně na chodbu nezavírej; až přijde pán, nemohl by domů.“

Andulka pomalu přikročila k loži. Sundala s něho přiklop — lože bylo neustláno, rozházeno a zdálo se jí nečisté. Zachvěla se. Vzala pak svůj velký šátek, rozestřela jej přes postel a pokřížujíc se ulehla.

Cítila teď teprv, že má hlad. Dle pražského zvyku nebyla v staré službě dostala již večeři poslední, a v nové zase ne večeři první.

A když si rozpomenula svoje přivítání zde, vyhrkly jí slzy. Netřeba ani podotýkat, že bylo potřebí jen těch slz prvních, aby následoval pláč pak usedavý a dlouhý.

„Když popláče, od srdce odlehne“ — „Chudý člověk i od hladu spává“ — Andulka konečně usnula přec.

Ani nevěděla, jak dlouho už spala, když ji vzbudily hřmotné kroky na chodbě. Dveře se rozlítly, bouchly, těžké kroky duněly kuchyní — zase bouchnutí a hlasitá pak rozprava v pokoji uvnitř.

Bylo pro dnešek po spaní. Jen lehýnká dřímota přelétala a divoké, krátké sny se rojily a znepokojovaly mysl.

Ráno vstala Andulka časně, nevyspalá, hladová. Dala se honem do práce, aby si navykla v domácnosti nové. — Na jak dlouho?! —

NÁRODNÍ LISTY 19. října 1884

△ *V Praze 1. listopadu*

Od včerejšího rána již tihne nepřetržitý proud lidstva ku hřbitovům pražským. Mezi hroby mihají se živé postavy, rovy jsou pokryty mohutnými věnci a před kříži a pomníky na nich blyští se barevné svítilny a plápolají drobné, nekryté voskové svíce. Výroční pobožnost dušičková.

Ale nejen ti, kdož mají tu mezi spícími uloženy své přátele, také mnozí jiní putují v podzimní ty dny ven na hřbitovy, puzeni chmurnou náladou, poetickým duchem svým, nebo třeba i jen zvědavostí — ovšem zvědavostí nevšední, čistší, vznešenější. Vždyť ani snad nemůže být poučnějšího pro pozorovatele místa, nežli jsou hřbitovy! Kdykoliv jsem navštívil některé město cizé, jedna z prvních mých poutí a upřímné přitom studium věnováno pohřebišti jeho. Necht vejdeš na některý ze světových hřbitovů pařížských, jež dojmají, jako by okeán dějin byl zde naházel trosky celého lidstva, nebo vstoupíš na písčiny, tichý hřbitůvek některé dyny v Severním moři, jenž každým větrem mění povrch svůj a v každé bouři celý svůj tvar; necht procházíš se cypřišovými houštinami hřbitovů orientálních, kde hromadí se mrtvé generace umírajícího národu, nebo putuješ smavými, v slunci se lesknoucími mramorovými řadami hřbitovů italských, kde věčně živé umění své triumfy slaví, — všude obdržíš pravý a celý obraz národa, kraje, dějin. Vždyť i ty naše hřbitovy pražské mluví hlasitě, třeba bychom jich neslyšeli jasně my, kteří jsme jim napořád blízcí! Ještě před dvaceti lety vypravovaly, že v naší zemi žije národ, jenž ani sám o sobě neví; dnes nám již praví, že je v zemi národ živý, který ani mrtvému náhrobku nedovolí, aby neměl znak svůj osobitý, ráz český.

Není a nebylo národu, aby nebyla u něho osvědčila se úcta k mrtvým, starost o stánky posmrtné. Buď že sobě národ

dotýčný nesliboval od doby záhrobní vůbec praničeho, a hleděl tedy památku svou pomníky a mohylami připoutat k životu potomstva. Nebo že chvěl se před hrůzami pohrobními, nechtěl na něho čekat již pohanský Hádes a Tartarus či peklo naše křesťanské, a hleděl hrdými stavbami, náboženskými příznaky okrášlenými, získat si tedy přízeň bohů. Nebo že zavládla snaha i po smrti ještě odlišovat se od národů jiných, od lidí „nevěřících“, od lidí postavením svým nižších atd. Nebo že konečně potomstvo zase hledělo vyznačit zásluhy předků, na poctu snah svých vlastních, na příklad pokolením příštím.

A potomstvo každé putuje — alespoň občas, v určité dny — rádo k místům těm pohřebním a zdobí je obětmi svými: květinami, zářícími světly, písněmi, modlitbou. Zvláště květin a stromů užíváno vždy hustě na ozdobu hrobů. Již staří Řekové a Římané zasypávali hroby růžemi a pestrými věnci. Staří Němci pochovávali své mrtvé do posvátných hájů. Staří Slované sázeli na mohyly bezy a kaliny. Turci pokrývají hřbitovy celými cypřišovými lesy. Arabové osazují hřbitovy nejstinnějšími stromy a zalívají je, aby „také prachu zesnulých pod zemí dostalo se osvěžující vláhy“. A také my dnes přinášíme „o Dušičkách“ kytky a věnce, hledíme stánek svých mrtvých obklopit „něžným tím životem, jenž dýše z kalichů květin“, a učinit si jej příjemným, abychom i na smrt mohli se dívat s úsměvem tichým. Osobitého svého rázu co do *vyzdobení* ovšem hřbitovy naše nemají. Jsou urovnány po způsobu cizím a také ozdobeny po způsobu cizím. Cypřiš a thuja a italská smuteční vrba i jiné ještě rostliny jižních pásem pokrývají hroby a cesty, a krásné i významné naše břízy a kaliny a vrby domácí jsou vyloučeny za zdi hřbitovní.

Květy a písně! Divoký Maori i dumný Grónčan mají bohaté písně, věnované zemřelým. Arabská literatura je přebohata na krásné zpěvy úmrtní. A také skoro každá literatura moderní čítá písně mrtvým a minulosti věnované k předním ozdobám svým. U nás je i v tom poněkud jinak. Literatura naše prstonárodní je na písně podobné citelně chuda. A také literatura naše umělecká jako by se vyhýbala hrobům českým, jako by

se necítila ani ještě dosti silnou na poezii úchvatnou, která vane z hrobů těch, z celé minulosti české.

Řekl jsem s potěšením, že například hřbitovy pražské nabýly již českého rázu. Jsou pokryty českými nápisy, vyzdobeny pomníky proslulých, o národ zasloužilých mužů. Ale ty pomníky vyznačují jen několik málo desetiletí posledních — dřevnější doby české jako by byly u nás *vůbec* teď zapomenuty.

Čechy jsou přece jediným, rozlehlým hřbitovem! Všude naseto po nich hrobů bezejmenných, ale velkých, a nesmíření duchové mnohých slavných, nešťastných věků vznášejí se nad nimi. Jako v bájesloví řeckém čteme, že Kocyt rostl slzami zemřelých, tak čteme v dějinách českých, že žírné pláně naše byly svědky přemnohých záplav³ slzných, ronících se ze smrtelných muk našich předků. Česká vlast byla téměř ve věčném zápasu a neusínajícím boji, cizinci utkávali ji stále se opětujícímí svízeli, jen na hmotný prospěch svůj — vždyť byla ta česká vlast jako ta bájná panna krásná, která když slzy ronila, v perly se slzy ty měnily, a když usedavě se rozplakala, po lici jí splývalo zlato ryzé.

Širý, slavný hřbitov kolem nás, ale my po něm chodíme nohou lhostejnou a nevšímavou. A když zpod země zavane k nám bolestný, tázavý hlas předků:

*Kdo to chodí po hřbitově,
šlape trávu na mém hrobě —?*

my tihneme dál němi a spěšni, a bojíme se odpovědi.

Že prostý náš lid, po věky mučený, nemá plného vědomí historického, je pochopitelné. Rovněž do jisté míry pochopitelné je konečně, že politické mudrlantství křivých hlav může v tom vidět i prospěch některý, když národ náš není sobě minulosti své zcela vědom. Ale poněkud povážlivo je, že k cíli nejdůležitějšímu, k historickému uvědomění národu, nehledí dosud pilně literatura naše krásná, básníci — věstcové a učitelé naši.

Ovšem snad povážlivo hlavně vůči nedočkavosti naší, vůči

tomu, že bychom již ach tak rádi viděli, aby ten náš národ byl tu již celý, ocelový, na základě slavné minulosti k slavné budoucnosti krácející.

Dosud jím arci nejsme, tím národem celým. Zvláštní „dušičkovou“ náhodou upozornil mne tyto dny přítel mladý na vskutku časové zakončení Erbenovy Věštkyňě. Konec ten kladu zde doslovně, není přespříliš obsáhlý:

*Vy, kdo znajíce otců slavné činy
jimi se rádi chlubíte:
tam na pilíři v Praze púl hrdiny
u mostu státi spatříte.*

*Hlava zvětrala i spláchly ji deště,
a prsa rozbil švédský boj;
než břich a nohy stojí potud ještě,
i pošetilé pýchy stroj.*

*Nemluvoťte marně: „Starobylých věků
zpuštělé, vetché kamení!“
Vězte, že toto dnešních našich reků
osudné jesti znamení!*

*Slyšte a pilně važte moje slova:
S nadějí nic se nenoste,
leč nad tím břichem vřelé srdce znova
a pravá hlava naroste! —*

Ten „hrdina na pilíři v Praze“, ta starobylá socha u Vltavy vedle Kamenného mostu právě teď zase dorostla. Byla-li tedy dosud osudným znamením „reků našich dnešních“, doufejme s věštcem, že dorostlá a dovršena bude nyní znamením „reků našich zítřejších“, těch s vřelým již srdcem a hlavou zcela pravou. Ti rekové mohou se nám obrodit ale jen ze zcela rozvinutého, rozkvětlého českého ducha a citu, a na ten rozvoj musí věru mít přední vliv písemnictví krásné — zrcadlo ducha i citu každého národu.

Kdysi jsme chodili s Karlem Jaromírem Erbenem po starých baštách, Hálek a já, a bránili jsme proti němu — vlastně před ním — směr svůj „moderní“, za „naprosto škodný“ kaceřovaný. A tu se Erben, upřímný literární přítel náš, posmál a pravil: „I vždyť já vám nemám nijak za zlé. Jen nabírejte po světě názorů a myšlének — je to zbroj na ochranu nás samých. A jen cvičte formu svou na všem, co kde je vskutku krásné. Konečně bude nejtoužnějším cílem vás všech přece jen, abyste budili v českém lidu historické vědomí. Vidíte: tou zlatou kolébkou Libušinou, která po věcích měla se povznést zas z lůna Vltavy, tou je zlatá mluva naše — a tou ‚země spásou‘, kteráže ‚na ní co dítě spočine‘, tou je historický duch našeho národu!“

NÁRODNÍ LISTY 2. listopadu 1884

△ V Praze 27. prosince

Básník Björnson nazval jednu z velkých básní svých Mezi bitvami — já bych mohl dnešní tuto maličkost nazvat Mezi zimnicemi. Totiž „mezi zimnicemi“ vánoční, novoroční a bazarovou, kterážto poslední v celé síle své připadne na den 3. ledna napotomního roku. Čili: zdvořilou, hrubou a němou.

Řeknu ale ihned, proč ta třetí zimnice bude něma: *obdivem*. Je tomu netto čtyřadvacet hodin, co mi řekla jistá, krásou svou vynikající dáma: „Poslouchejte, v tom bazarovém komitétu ve prospěch Ústřední matice školské je nás hezkých děvčátek — to se podivíte!“ — Cítil jsem, jak mnou při těch slovech zachvěla nedočkavost, jak mráz předvídané rozkoše běžel mi od temene k týlu, — jaké bude tedy to rozechvění teprv dne 3. ledna, až budeme stát v bazaru žofinském, s balíkem nakoupených losů v jedné, s odevřeným portmoném v druhé ruce, a nebudeme vědět, u kterého toho „hezkého děvčátka“ máme kupovat nejdřív a od kterého by nás obdržená výhra těšila nejvíc — dlouho — ba až do smrti — ach!

Nebohé portmoné! Když ale dámy tomu chtějí! Ono by se ovšem mohlo ledacos namítat: a) proti bazaru, b) proti Matici školské vůbec. Načpak potřebujeme českých škol pro děti, když je němčina pro ně dle „nejlepších našich politických hlav“ dobrodiním největším! Když verš, jež druhdy poeta Kollár zapěl, dnes dle společně pějících poetů Clama-Martiniče a doktora Riegra zlepšen a opraven zní:

„A vždy, voláš-li: Slavjan!, nechť se ti ozve Němec!“
Ale — dámy tomu chtějí — nemudrujme — není nám pomoci!

Také není ani pražádné výmluvy. Na toho, kdo by ukazoval prázdné portmoné a hleděl se vymlouvat: „Vánoce!“, — na toho bych se sám pořádně podíval.

Ty můj bože, jak já jsem byl na celých čtrnácte dní před

vánoce na každého zdvořilý! Jak laskavě jsem se na každého čtenáře usmíval! Jak přátelsky jsem se na ulici každého jen trochu známého vyptával, co dělají jeho děti. Tak jsem i lidem zcela neznámým při nahodilých schůzkách ochotně sděloval, že je letos vlastně „prapodivná zima“, a to s tou naší politikou že „dobře neskončí“. A výsledek? Sotva osmina procenta veškerého českého lidstva — mám se přiznat? — ech, já bych měl tisíc chutí zahřmít: „Vy všichni, kteří Jste mne obdarovali, pojďte na pravici mou a buďte šťastni — ale vy (malé „v“), kteří jste (malé „j“) tak neučinili, — vlevo — vlevo! povídám“ — a ta tlačnice tady pak vlevo — až by kosti praskaly, až by se vršily celé alpy rozmačkaných lidských těl! — — No — neplačte mi — ticho! — vždyť já to tak zle nemyslím — vždyť já nebudu tedy hřmít! Vy jste jen zapomněli, vidíte? Vy jste se ostýchali — ne? Nebo snad jsou zásilky ještě na poště — ta naše pošta je tak loudava! — Nebozí, už je mně jich skoro líto. Musíš teď zas čekat až do příštího Štědrého večera. A rok je tak dlouhý!

Inu — už je po „zimnici zdvořilosti“, už je po vánocích. Kapalo nám „blaho a štěstí“ zrovna z kazajek, jako voda hastrmanům. Projedli jsme se předepsaným jídelním lístkem vánočním až do konce, zcela bez ohledu na městskou naši zdravotní komis, která má přec dříve každou potravinu pořádně prozkoumat. Bavili jsme se hrou v karty a čarováním co nej-různějším: krájením jablek, litím olova, praskáním ořechů, smetáním drobtů, přehazováním kůstek rybích atd. Ba i sám svatý otec zasáhl mocí svou do budoucnosti a vysvětil zase klenoty ozdobený „klobouk vánoční“, upevněný na zlatém jilci „vánočního meče“. Tenhle klobouk a meč mají moc vskutku zázračnou. Kdysi je zaslal papež darem také Jindřichu II. A ihned nato byl Jindřich u Quentinu poražen tak na hlavu, že — ale přečtěte si to v kronice!

A pročetli jsme se konečně všemi možnými povídkami „štědrovečerními“ v našich časopisech, oplývajícími poezií a chudobou. Totiž chudobou v nich líčenou, dojemně vypravovanou. Ano, ano, chudina o zimních vánocích zkouší nesmírně mnoho, nejen v životě — i v literatuře! Čtenář z pláce

ani nevychází. Sám se s hlubokým pohnutím pamatuju na celou řadu překrásných povídek štedrovečerních, především ale na jednu, ta mi nevyjde z mysli nikdy! Chudý student. Prostudoval v chudobě obecnou školu, v chudobě gymnasium a pak ještě tři semestry práv. Ale pak pro samou chudobu už dále nemoh, vystoup ze studií, šel domů na venek a vzal si tam hezkou mlynářovu dceru, která měla šedesát tisíc. — Takový chudáček musí být připraven na všechno — to je to!

Ze „zimnice zdvořilosti“ jsme se vykřísali, do „zimnice hrubosti“ jsme padli; doba zlaté poezie vánoční odvanula, doba železné pravdy novoroční je zde — vždyť je přece každá „pravda“ někomu řečená „hrubstvím“, ne? Ach, ty dny od 25. do posledního prosince jsou věru nejkrásnější dny celého roku! Tolik lidí bude o Nový rok od nás „něco“ chtít, pročpak bychom propánaboha si na ně pořádně teď nehoukli? A ta hrubost dělá člověku tak dobře! Člověk se cítí tak velkým, tak nade všechny chyby, nad celé lidstvo povzneseným, tak kolosálně, řekl bych tak polobožsky upřímným. Ano, *teď* to člověk teprv cele ví, jak krásnou ctností je upřímnost, že je to vlastně nejpřednější ctnost lidská a každý, *každý* projev její že je vznešený. Například pohlavek. Věru — ten přece je nejjasnějším vždy výrazem našeho myšlení, našeho citu. „Jidášských hubiček už bylo dáno dost, byl dán už také někdy jidášský pohlavek?“ táže se filosof.

Buďme tedy hrubi, bezohledně hrubi k těm, kteří potřebují nás a kterých my ještě dnes nebo už dnes nepotřebujeme — či že jich už nepotřebujeme, alespoň se domníváme. Snad abych dal zářivý příklad. A kopnul dodělávající rok 1884. Ale ne — já toho neučiním. Nebyl sice z nejlepších, nejhorší však také nebyl. Byl dle starého vtipu jako rakouské dvoukrejcarové cigáro, které — „když se tabák odpočítá, ještě ujde“. Co také má takový chudinka praobyčejný rok zvláštního činit? Plave světem, jak může, a není lepší než ten svět ostatní, o němž nás již otec Smil Flaška učí, že:

— — *jest vody více na tom světě
nežli vína, toť vie malé dietě!* —

Bude rok 1885 lepší? Hehehe — rok 1885 — vy myslíte, že tenhle čtvrtek začne rok 1885? Kachňátka nebohá, — vždyť rok 1885 vlastně ani žádný není, a byl-li vůbec někdy na světě, byl už před pěti lety, a to, co začne ve čtvrtek, to — to je rok 1890!

Profesor Sattler vypočítal zcela nezvratně, že Kristus pán narodil se vlastně už pět let před svým narozením a celý náš letopočet že se dle toho musí o pět let pošínout kupředu. A my učenci už to od něho víme hezky dlouho, jenže jsme si mysleli: ech, co! a neřekli vám obyčejným lidem ani muku.

Každá holčička, která se narodila například roku 1864, je tedy nastávajícího roku už pětadvacet let stará.

Každý mládenec, který má platit dne 2. ledna 1885 nějakou směnku, zaplatil ji nejspíš už někdy před pěti lety a je dnes prost všeho závazku.

A nejnovější naše říšskoradní politika trvá místo šest už jedenáct let a veškeré ty velké ústupky, které nám vláda za tu dobu učinila, rozdělují se tedy na delší řadu roků a jsou pak už arci přirozeny *zcela*.

Prosím vás, nebyla ta zpráva, že roku 1885 *bude* korunovace, vypočtena na základě nálezu Sattlerova?